

Politieke peiling Ipsos I&O september II

Rapport Ipsos I&O zetelpeiling en achtergronden

26 september '24. Peiling van 20-23 september 2024.

www.ipsos-publiek.nl

Colofon

Uitgave

Ipsos I&O
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Rapportnummer

2024/219

Datum

september 2024

Auteurs

Peter Kanne
Asher van der Schelde
Maartje van de Koppel
Sjoerd van Heck

Copyright

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
1 Ipsos I&O zetelpeiling	9
1.1 Zetelpeiling	9
1.2 Kiezersstromen vanaf TK23	11
1.3 Het verlies van NSC en de winst van CDA verklaard	12
1.4 Bindingskracht partijen	14
1.5 Belangrijkste onderwerpen	15
1.6 De immigratie-stem gaat naar PVV	17
2 Bekendheid en waardering politici	18
2.1 Bekendheid ministers: slechts één op vijf kent Eelco Heinen	18
2.2 Waardering ministers: Dick Schoof levert half punt in	19
2.3 Bekendheid fractievoorzitters: Van Vroonhoven stuk bekender	20
2.4 Waardering Van Vroonhoven flink gedaald	21
3 Algemene Politieke Beschouwingen	22
3.1 Zeven op tien kregen iets mee van APB	22
3.2 Goed bij APB? Schoof, Wilders, Timmermans, Bontenbal en Jetten	23
3.3 Niet goed bij APB? Timmermans, Schoof, Van Vroonhoven	25
4 Opvattingen over democratie	29
4.1 Met name PVV-kiezers willen dat wil meerderheid prevaleert	29
5 Migratie en asiel	31
5.1 Typen migratie	31
5.2 Houdingen en dilemma's	33
6 Onderzoeksverantwoording	38

Samenvatting

Zetelpeiling: weinig verschuivingen na APB

In de Ipsos I&O-zetelpeiling van maandag 23 september is de PVV wederom veruit de grootste partij. De partij van Geert Wilders kan nu rekenen op 41 virtuele zetels, vier meer dan in de Tweede Kamer. Hoewel degenen die de APB volgden duidelijk aangeven wie het goed (Schoof, Wilders, Timmermans, Bontenbal en Jetten) en niet goed (wederom Timmermans en Schoof en ook Van Vroonhoven) deden, zien we geen significante wijzigingen ten opzichte van de meting voor Prinsjesdag en de APB (publicatie op 16 september).

Ten opzichte van de verhoudingen in de Tweede Kamer staan naast de PVV ook het CDA (11, +6), de Partij voor de Dieren (7, +4) en Volt (5, +3) op winst. Regeringspartijen NSC (6, -14) en VVD (18, -6) leveren juist in ten opzichte van november. De coalitiepartijen staan op een gezamenlijk verlies van 18 zetels sinds november vorig jaar en verliezen 4 zetels na de Algemene Politieke Beschouwingen.

Tabel 1: Peiling Tweede Kamerverkiezingen 23 september 2024 (zetels)

“Op welke partij zou u op dit moment stemmen bij de Tweede Kamerverkiezingen?”

Basis: heeft partij van eerste voorkeur (n = 1.950).

Partij	TK23	Peiling 13 mei	Peiling 17 juni	Peiling 16 september	Peiling 23 september	Vershil t.o.v. 16 sept.	Vershil t.o.v. TK23
PVV	37	47	42	42	41	-1	+4
GL-PvdA	25	26	27	24	25	1	0
VVD	24	18	18	20	18	-2	-6
D66	9	10	11	11	10	-1	+1
CDA	5	7	9	10	11	1	+6
NSC	20	8	7	7	6	-1	-14
BBB	7	6	7	5	5	0	-2
PvdD	3	5	7	6	7	1	+4
SP	5	5	5	6	5	-1	0
SGP	3	4	4	2	3	1	0
Volt	2	4	4	4	5	1	+3
DENK	3	2	3	3	4	1	+1
FvD	3	3	3	5	4	-1	+1
ChristenUnie	3	4	3	4	4	0	+1
JA21	1	1	0	1	2	1	+1
Coalitie (PVV, VVD, NSC, BBB)	88	79	74	74	70	-4	-18

Bron: Ipsos I&O, 23 september 2024

Immigratie blijft electorale verhoudingen bepalen; ten faveure van de PVV

Immigratie is nog steeds het leidende thema. Een derde (34%) noemt immigratie/asiel het belangrijkste thema voor de partijkeuze. Dit houdt de PVV in het zadel: veel sterker dan voorheen concentreert de anti-immigratie stem zich bij de PVV.

Twee derde noemt immigratie dus *niet* als electoraal thema. Een kwart (24%) noemt wonen, klimaatverandering is voor 21 procent van en gezondheidszorg (18%) is ook een belangrijk thema.

Opvallend is dat immigratie nu zo dominant is, terwijl het pas sinds een jaar (terugkijkend tot 2016) in de kiezerstop 3 staat. In 2016 (kort na 2015, het jaar dat veel vluchtelingen naar Nederland kwamen), 2017 en 2019 was immigratie het 4e of 5e onderwerp. De jaren daarna stond immigratie zelfs op plek 6 en 7. In 2023 begon het thema aan relevantie te winnen. Uit de nameting van de verkiezingen van november 2023 bleek dat immigratie het belangrijkste onderwerp was geweest voor de kiezers – en dat is het nu nog steeds.

PVV wint immigratiekritische stem

In oktober 2023 voerden we, in opdracht van de Volkskrant, een [uitgebreid onderzoek](#) uit naar de houdingen van kiezers ten opzichte van immigratie. Destijds vond bijna de helft (46%) dat een volgend kabinet *veel meer* zou moeten doen om immigratie naar Nederland te verminderen. Nog eens 19 procent (in totaal dus 65%) pleitte voor *meer* actie.

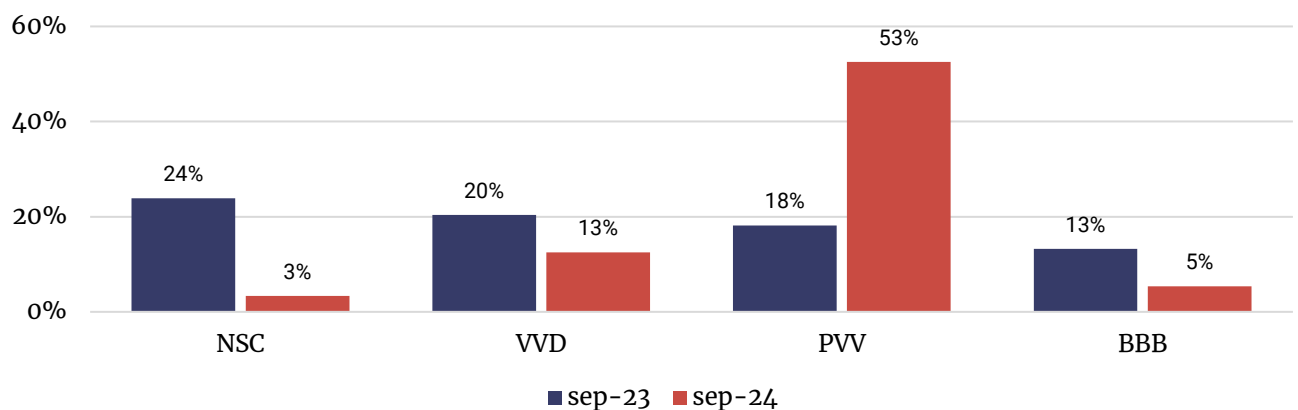
Inmiddels pleit 57 procent voor veel meer (37%) of meer (20%) actie om immigratie te verminderen. Deze daling kan een gevolg zijn van de strengere beleidsplannen die het huidige kabinet heeft voorgesteld en dat kiezers deze plannen als voldoende beschouwen.

Onderstaande figuur toont de stemvoorkeur van kiezers die pleiten voor *veel meer* actie vanuit de overheid om immigratie tegen te gaan. Bijna een jaar geleden werd dit geluid nog verwoord door verschillende kiezersgroepen. Een kwart (24%) van de kiezers die pleitten voor *veel meer* actie had een voorkeur voor NSC, een vijfde ging naar VVD (20%) of PVV (18%) en BBB kon rekenen op 13 procent van kiezers met deze wens.

Inmiddels is de immigratiekritische stem veel geconcentreerder. De meerderheid van deze kiezersgroep (53%) heeft inmiddels een voorkeur voor de PVV. NSC (3%) en BBB (5%) zijn niet meer in trek. De VVD trekt nog 13 procent van deze groep.

Figuur 1: Stemvoorkeur van kiezers die willen dat kabinet veel meer doet om immigratie te verminderen.

Basis: wil dat kabinet veel meer doet om immigratie te verminderen (n=768).

Wat willen kiezers als het gaat om migratie?

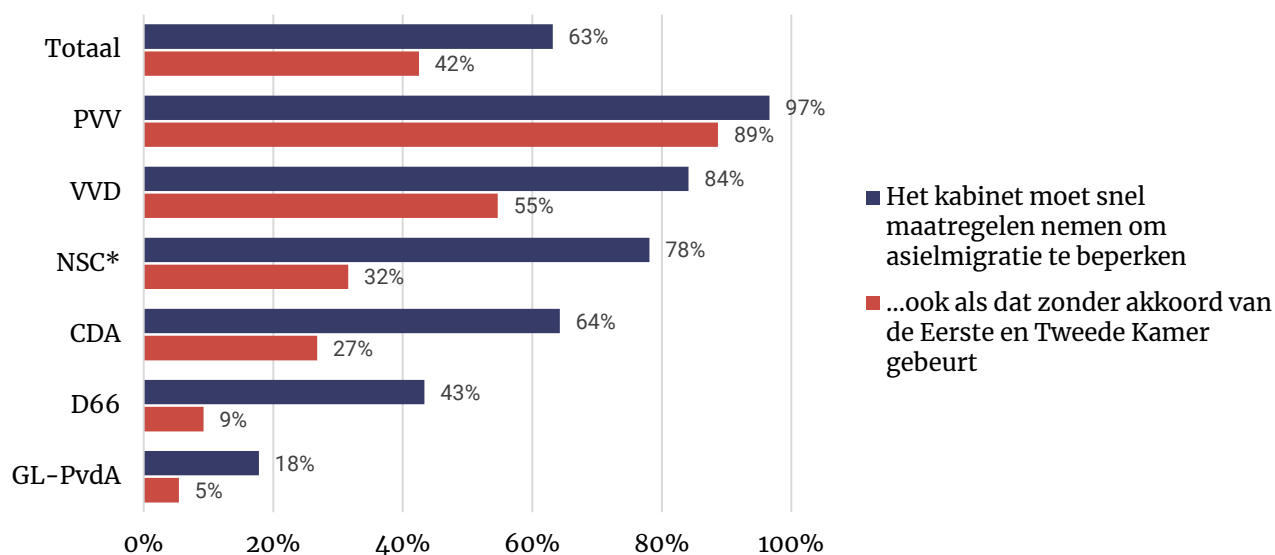
Er is brede consensus dat migratie beperkt moet worden, slechts 9 procent wil dit expliciet niet. Kiezers willen vooral minder asielzoekers uit veilige landen in Nederland. Over de overige typen migratie zijn Nederlanders verdeeld, er is geen sterke consensus over de vraag welk type migratie moet worden verminderd. Slechts een minderheid van 22 procent wil de asielmigratie uit onveilige gebieden verminderen.

Immigratie 'koste wat kost' verminderen?

Bovendien willen Nederlanders migratie niet 'koste wat kost' verminderen. De steun voor het snel invoeren van strenge asielmaatregelen neemt fors af zodra dat betekent dat het zonder goedkeuring van Eerste en Tweede Kamer zou gebeuren. Dit effect treedt bij kiezers van alle partijen op, het sterkst bij NSC-kiezers. Maar niet bij de PVV-achterban.

Figuur 2: Split-run stellingen over het snel beperken van asielmigratie, naar politieke voorkeur

Getoond in de figuur: percentage mee eens. Basis: allen (split-run: n = 1.038 en n = 959).

*Indicatief vanwege een beperkt aantal waarnemingen (n < 50).

Bron: Ipsos I&O, 23 september 2024

Ook de steun voor afschaffing van de Bed-bad-brood laat een sterke voorwaardelijkheid zien: zodra in de vraagstelling expliciet wordt gemaakt dat dit kan leiden tot overlast door uitgeprocedeerde asielzoekers die niet meer kunnen worden opgevangen, neemt steun af.

NSC: flink verlies t.o.v. november; optreden Van Vroonhoven slijt de kiezers

NSC laat sinds de Tweede Kamerverkiezingen van 2023 een verlies van 14 zetels zien: van 20 naar 6. Kiezers die NSC sinds november de rug toe keerden zijn teleurgesteld in partijleider Pieter Omtzigt. Het feit dat hij de politieke arena voor onbepaalde tijd heeft moeten verlaten vanwege gezondheidsredenen draagt bij aan het beeld van een 'instabiele partij'.

Verder vallen twee tegengestelde argumentatielijnen op die blootleggen dat NSC aan beide politieke flanken kiezers verliest. Aan de ene kant verliest NSC aan links-progressieve partijen zoals GL-PvdA en in mindere mate Volt, SP en D66. Deze kiezers verwijten NSC dat ze in zee zijn gegaan met de PVV.

Aan de andere kant verliest NSC ook kiezers aan rechts, vooral aan de PVV. Deze kiezers verwijten NSC dat ze de formatie onnodig hebben bemoeilijkt en nu dwarsliggen op het migratie-dossier. "NSC deed veel te moeilijk bij de formatie. De PVV wil de migratie echt aanpakken", aldus een kiezer.

De Algemene Politieke Beschouwingen (APB) werden gedomineerd door de discussie over het voornemen van het kabinet om een asielcrisis¹ uit te roepen. NSC speelde hierin een belangrijke rol. Plaatsvervangend fractievoorzitter Nicolien van Vroonhoven steunde de oppositie in haar verzoek om adviezen aan ministers omtrent die wet in te mogen zien. NSC levert ten opzichte van vorige week maar 1 zetel in (geen significante daling) omdat we twee volledig van elkaar verschillende percepties zien. De overgebleven NSC-kiezers vinden dat ze het er goed vanaf heeft gebracht, dat ze ondanks de korte voorbereidingstijd goed voet bij stuk hield, de principes van NSC goed naar voren bracht en dat ook nog eens helemaal alleen moest doen. NSC-kiezers geven haar nu een 7,2 waar dat vorige week nog een 6,9 was en een kwart roemt haar APB-optreden juist.

De overall waardering voor Van Vroonhoven daalde echter met bijna een vol punt: van een 5,6 naar een 4,7, vooral doordat de kiezers van de drie andere coalitiepartijen – PVV, VVD en BBB – haar nu beduidend slechter waarderen dan een week geleden. Weinig niet-NSC-kiezers vinden dat ze het goed heeft gedaan bij de APB en onder de mensen die de APB op de voet volgden wordt ze het vaakst genoemd als iemand die het niet goed deed. Zij vinden dat Van Vroonhoven de andere coalitiepartijen heeft laten vallen, of sterker, zoals een DENK-kiezer het uitdrukt: "Staan voor rechtsstaat, maar ze wil alleen maar dat het kabinet niet valt. De 3 extreemrechtse partijen hebben haar in de tang."

Discussie over asielcrisis legt verschillen in opvatting over democratie bloot

De Algemene Politieke Beschouwingen (APB) werden dus gedomineerd door de discussie over het voornemen van het kabinet om een asielcrisis² uit te roepen. Aan deze discussie ligt een verschil van opvatting over het concept democratie ten grondslag. Sommige partijen benadrukken dat het bij het democratisch proces gaat om het vertalen van de voorkeuren van kiezers naar beleid. Andere partijen hameren juist op de grenzen waaraan politieke besluitvorming gebonden is, bepaald door de rechtsstaat en de Grondwet.

Een kwart (25%) van alle kiezers onderschrijft die eerste visie en vindt dat *wat een meerderheid van de kiezers wil* het belangrijkste in een democratie is. Een even grote groep (24%) kiest voor de tweede visie: *de grenzen van de politiek, zoals bepaald door de rechtsstaat en de Grondwet* is het belangrijkste in een democratie. De grootste groep, bijna de helft (46%) van alle kiezers, vindt beide overwegingen even belangrijk.

¹ Het kabinet wil een asielcrisis uitroepen door middel van activering van de uitzonderingsbepalingen uit de Vreemdelingenwet en door middel van invoering van een tijdelijke asielcrisiswet.

² Het kabinet wil een asielcrisis uitroepen door middel van activering van de uitzonderingsbepalingen uit de Vreemdelingenwet en door middel van invoering van een tijdelijke asielcrisiswet.

Onder kiezers van PVV is een meerderheid (60%) van mening dat de wil van de kiezer het belangrijkste is in een democratie. Daarmee zijn PVV-kiezers de groep kiezers die het sterkst naar één kant neigen in dit democratisch dilemma. Een kwart (28%) van de PVV-kiezers vindt beide elementen even belangrijk. Kiezers van BBB (38%) en FVD (51%) zijn ook relatief vaak van mening dat de wil van de meerderheid van de kiezers het belangrijkste is.

Kiezers van de links-progressieve partijen (Volt, D66, GL-PvdA) kiezen zelden voor de optie 'In een democratie is het belangrijkste wat de meerderheid van de kiezers wil'. Zij vinden belangrijk 'wat de grenzen van de politiek zijn, zoals bepaald door de rechtsstaat en de Grondwet' of ze vinden beide zijn even belangrijk.

Kiezers van NSC, CDA, VVD en SGP vinden overwegend beide belangrijk. Opvallend is de verdeeldheid onder de NSC-kiezers: 57 procent vindt beide belangrijk, 29 procent laat de rechtsstaat prevaleren, slechts 12 procent vindt dat de meerderheid het voor het zeggen heeft.

Tabel 2: Opvatting over democratie

'Wat vindt u? In een democratie is uiteindelijk het belangrijkste...' Basis: allen (n=2.024).

In een democratie is uiteindelijk het belangrijkste...	...wat de meerderheid van de kiezers wil	...wat de grenzen van de politiek zijn, zoals bepaald door de rechtsstaat en de Grondwet	Beide zijn even belangrijk	Beide doen er niet toe	Weet ik niet / geen mening
Allen	25%	24%	46%	3%	3%
PVV	60%	6%	28%	3%	3%
FVD	51%	5%	42%	2%	
BBB	38%	15%	41%		6%
SP	23%	25%	45%	5%	2%
VVD	22%	21%	56%		1%
SGP	21%	22%	57%		
CDA	15%	27%	55%	1%	3%
NSC	12%	29%	57%	2%	
PvdD	12%	28%	54%	6%	
CU	7%	58%	35%		
PvdA-GL	5%	45%	47%	2%	1%
D66	2%	45%	51%		2%
Volt		46%	50%		4%

Bron: Ipsos I&O, 23 september 2024

1 Ipsos I&O zetelpeiling

1.1 Zetelpeiling

In de Ipsos I&O-zetelpeiling van maandag 23 september is de PVV wederom veruit de grootste partij. De partij van Geert Wilders kan nu rekenen op 41 virtuele zetels, vier meer dan in de Tweede Kamer. Er vinden geen significante wijzigingen plaats ten opzichte van de meting voor Prinsjesdag (publicatie op 16 september).

Ten opzichte van de verhoudingen in de Tweede Kamer staan naast de PVV ook CDA (+6), de Partij voor de Dieren (+4) en Volt (-3) op winst. Regeringspartijen NSC (-14) en VVD (-6) leveren juist in ten opzichte van november 2023.

Tabel 1.1: Peiling Tweede Kamerverkiezingen 23 september 2024 (zetels)

“Op welke partij zou u op dit moment stemmen bij de Tweede Kamerverkiezingen?”

Basis: heeft partij van eerste voorkeur (n = 1.950).

Partij	TK23	Peiling 13 mei	Peiling 17 juni	Peiling 16 september	Peiling 23 september	Vershil t.o.v. juni	Vershil t.o.v. TK23
PVV	37	47	42	42	41	-1	+4
GL-PvdA	25	26	27	24	25	1	0
VVD	24	18	18	20	18	-2	-6
D66	9	10	11	11	10	-1	+1
CDA	5	7	9	10	11	1	+6
NSC	20	8	7	7	6	-1	-14
BBB	7	6	7	5	5	0	-2
PvdD	3	5	7	6	7	1	+4
SP	5	5	5	6	5	-1	0
SGP	3	4	4	2	3	1	0
Volt	2	4	4	4	5	1	+3
DENK	3	2	3	3	4	1	+1
FvD	3	3	3	5	4	-1	+1
ChristenUnie	3	4	3	4	4	0	+1
JA21	1	1	0	1	2	1	+1
Coalitie (PVV, VVD, NSC, BBB)	88	79	74	74	70	-4	-18

Bron: Ipsos I&O, 23 september 2024

Tabel 1.2: Peiling Tweede Kamerverkiezingen 23 september 2024 (percentages en zetels)

“Op welke partij zou u op dit moment stemmen bij de Tweede Kamerverkiezingen?”

Basis: heeft partij van eerste voorkeur (n = 1.950).

Partij	Percentage	Marges	Zetels	Marges
PVV	25,9%	(23,8; 28)	41	+/- 4
GroenLinks-PvdA	16,1%	(14,3; 17,9)	25	+/- 3
VVD	11,8%	(10,3; 13,3)	18	+/- 3
CDA	7,4%	(6,1; 8,7)	11	+/- 2
D66	6,9%	(5,7; 8,1)	10	+/- 2
Partij voor de Dieren	5,0%	(4,0; 6,0)	7	+/- 2
NSC	4,0%	(3,1; 4,9)	6	+/- 2
BBB	3,8%	(2,9; 4,7)	5	+/- 2
SP	3,8%	(2,9; 4,7)	5	+/- 2
Volt	3,4%	(2,5; 4,3)	5	+/- 2
FvD	3,0%	(2,2; 3,8)	4	+/- 2
DENK	2,6%	(1,8; 3,4)	4	+/- 2
ChristenUnie	2,5%	(1,7; 3,3)	4	+/- 2
SGP	2,3%	(1,6; 3,0)	3	+/- 2
JA21	1,4%	(0,8; 2,0)	2	+/- 1

Bron: Ipsos I&O, 23 september 2024

1.2 kiezersstromen vanaf TK23

Een kwart (24%) van de kiezers die afgelopen november op NSC stemden zouden dat nu weer doen. De rest waait uit naar een breed scala aan partijen: 16 procent heeft nu een voorkeur voor de PVV, 14 procent voor het CDA, 7 procent wijkt uit naar GroenLinks-PvdA terwijl 14 procent nu geen voorkeur heeft.

BBB slaagt er eveneens niet goed in hun kiezers vast te houden. De helft (49%) zou opnieuw stemmen voor BBB mochten er vandaag verkiezingen zijn. De grootste uitstroom vindt plaats richting de PVV (17%).

Tabel 2.3: Peiling Tweede Kamerverkiezingen 23 september 2024, naar stemgedrag TK23

“Op welke partij zou u op dit moment stemmen bij de Tweede Kamerverkiezingen?”

Basis: heeft partij van eerste voorkeur (n = 1.950). Alleen partijen getoond met minstens 30 waarnemingen. Blauw = 50% of meer op de diagonaal, rood = minder dan 50% op de diagonaal.

	Totaal	PVV	GL-PvdA	VVD	NSC	D66	BBB	CDA	SP	PvdD	FvD	CU	Volt
PVV	21%	80%	2%	15%	16%	3%	17%		1%		6%		
GL-PvdA	13%		74%	3%	7%	14%			6%	2%		1%	3%
VVD	10%	3%	1%	60%	5%	1%	4%		1%		2%		10%
NSC	3%			1%	24%		5%	2%	3%			1%	
D66	6%	1%	6%	3%	3%	62%	1%	4%	6%				9%
BBB	3%	1%		1%	3%		49%	2%	1%				
CDA	6%	2%	2%	7%	14%	3%	6%	83%	5%				
SP	3%	1%	5%		2%	1%	5%	2%	58%				
DENK	2%										2%		
PvdD	4%	1%	4%	1%	2%	1%			2%	91%	3%		6%
FvD	2%	2%									85%		
SGP	2%	1%			1%		2%					2%	
CU	2%		3%		2%							88%	
Volt	3%		2%	2%	4%	9%		2%	1%	5%			72%
JA21	1%	2%			1%		1%		1%				
Een andere partij	2%	1%		1%	2%	2%	3%		1%		2%		
Ik weet het echt niet	15%	6%	1%	7%	14%	3%	6%	5%	12%	2%		8%	

Bron: Ipsos I&O, 23 september 2024

1.3 Het verlies van NSC en de winst van CDA verklaard

Het verlies van NSC

NSC, in de huidige Tweede Kamer nog goed voor 20 zetels, komt in deze peiling uit op zes zetels. In paragraaf 1.2 zagen we dat de NSC-kiezers bij de Tweede Kamerverkiezingen van 2023 zijn uitgewaaid over een breed scala aan partijen. Een kwart (24%) zou nog altijd NSC stemmen.

Kiezers die NSC sinds november de rug toe hebben gekeerd zeggen teleurgesteld te zijn in NSC en partijleider Pieter Omtzigt in het bijzonder. Het feit dat hij de politieke arena voor onbepaalde tijd heeft moeten verlaten vanwege gezondheidsredenen draagt bij aan het beeld van een ‘instabiele partij’. Een kiezer die inmiddels zou stemmen op de BBB motiveert zijn/haar overstap als volgt: “Het gedraai van Omtzigt”. Zijn opvolger Nicolien van Vroonhoven is bovendien vooralsnog eerder een push- dan pull-factor (ze stoot meer kiezers af dan dat ze aantrekt).

Verder vallen twee tegengestelde argumentatielijnen op die blootleggen dat NSC aan beide politieke flanken kiezers verliest. Aan de ene kant verliest NSC aan links-progressieve partijen zoals GL-PvdA en in mindere mate Volt, SP en D66. Deze kiezers verwijten NSC dat ze in zee zijn gegaan met de PVV. Een kiezer die uitwijkt naar GroenLinks-PvdA stelt: “Niks goed bestuur, pure chaos. In zee gaan met de PVV.”

Aan de andere kant verliest NSC ook kiezers aan rechts, vooral aan de PVV. Deze kiezers verwijten NSC dat ze de formatie onnodig hebben bemoeilijkt en nu dwarsliggen op het migratie-dossier. “NSC deed veel te moeilijk bij de formatie. De PVV wil de migratie echt aanpakken”, aldus een kiezer.

De winst van CDA

Hierboven werd een kiezersstroom vanuit NSC nog niet benoemd - die naar het CDA. Kiezers die in november 2023 voor NSC kozen maar nu het CDA prefereren noemen hierbij vaak fractievoorzitter Henri Bontenbal. Voormalige NSC-kiezers omschrijven Bontenbal als een fatsoenlijke politicus die goed overkomt in de oppositie. "Dhr. Bontenbal is een aanwinst voor het CDA. Bij NSC rommelt het teveel", aldus een kiezer die is overgestapt.

Ook kiezers van andere partijen stappen over naar het CDA, dat daarom inmiddels kan rekenen op elf virtuele zetels – zes meer dan in de Tweede Kamer. Opvallend is dat overstappers naar het CDA heel vaak fractievoorzitter Bontenbal noemen in hun motivering. Hij wordt geroemd om zijn inhoudelijke kennis en manier van overkomen in het debat. Een ex-VVD'er zegt: “Het correcte gedrag van de heer Bontenbal. Helder en zuiver.”

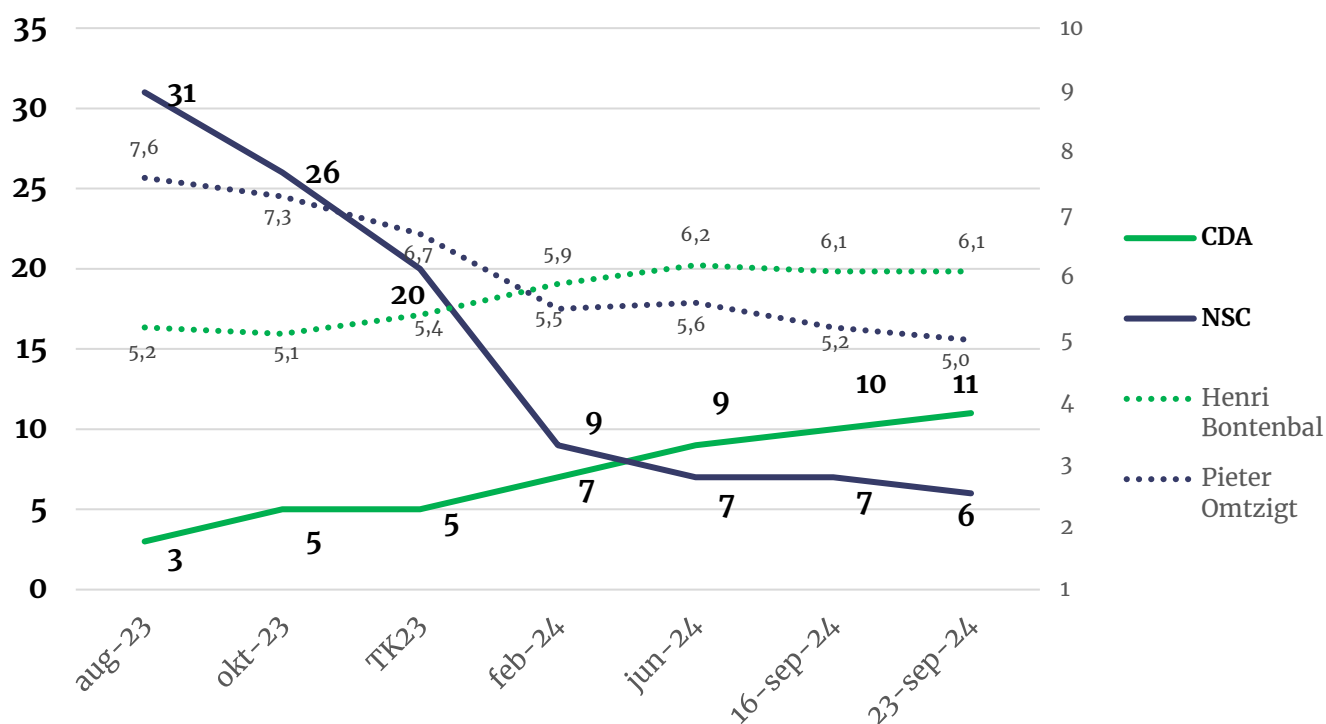
NSC en CDA als spiegelbeelden

Op meerdere manieren kunnen NSC en CDA zodoende worden beschouwd als elkaars spiegelbeelden. De doorlopende lijnen in de figuur hieronder tonen het zetelaantal van CDA en NSC in onze peilingen sinds augustus 2023. In juni 2024 kruisten de lijnen elkaar - sindsdien is het CDA virtueel groter dan NSC. En dat terwijl NSC in augustus 2023 op 31 zetels stond en het CDA op 3.

De stippelijijn geeft de waarderingscores aan voor fractievoorzitters Bontenbal en Omtzigt. Ook daar valt op dat Omtzigt heel goed scoorde in augustus 2023 (7,6, destijds veruit de hoogste score onder alle fractievoorzitters) terwijl Bontenbal toen nog genoeg moest nemen met een 5,2. Richting de verkiezingen en kort daarna daalde populariteit van Omtzigt flink. De waardering voor Bontenbal nam juist toe waardoor hij kon rekenen op een betere score vanaf februari 2024. Inmiddels is Henri Bontenbal met een 6,1 de best gewaardeerde fractievoorzitter van het parlement en moet Omtzigt genoeg nemen met een plek in de middenmoot. Voor alle waarderingscijfers, zie paragraaf 3.4.

Figuur 1.1: Zetelaantal CDA en NSC & waarderingscijfers Bontenbal en Omtzigt.

Doorlopende lijn (linker-as) toont de zetelaantallen voor de partijen. Stippelijijn (rechter-as) toont waarderingscijfer fractievoorzitters.

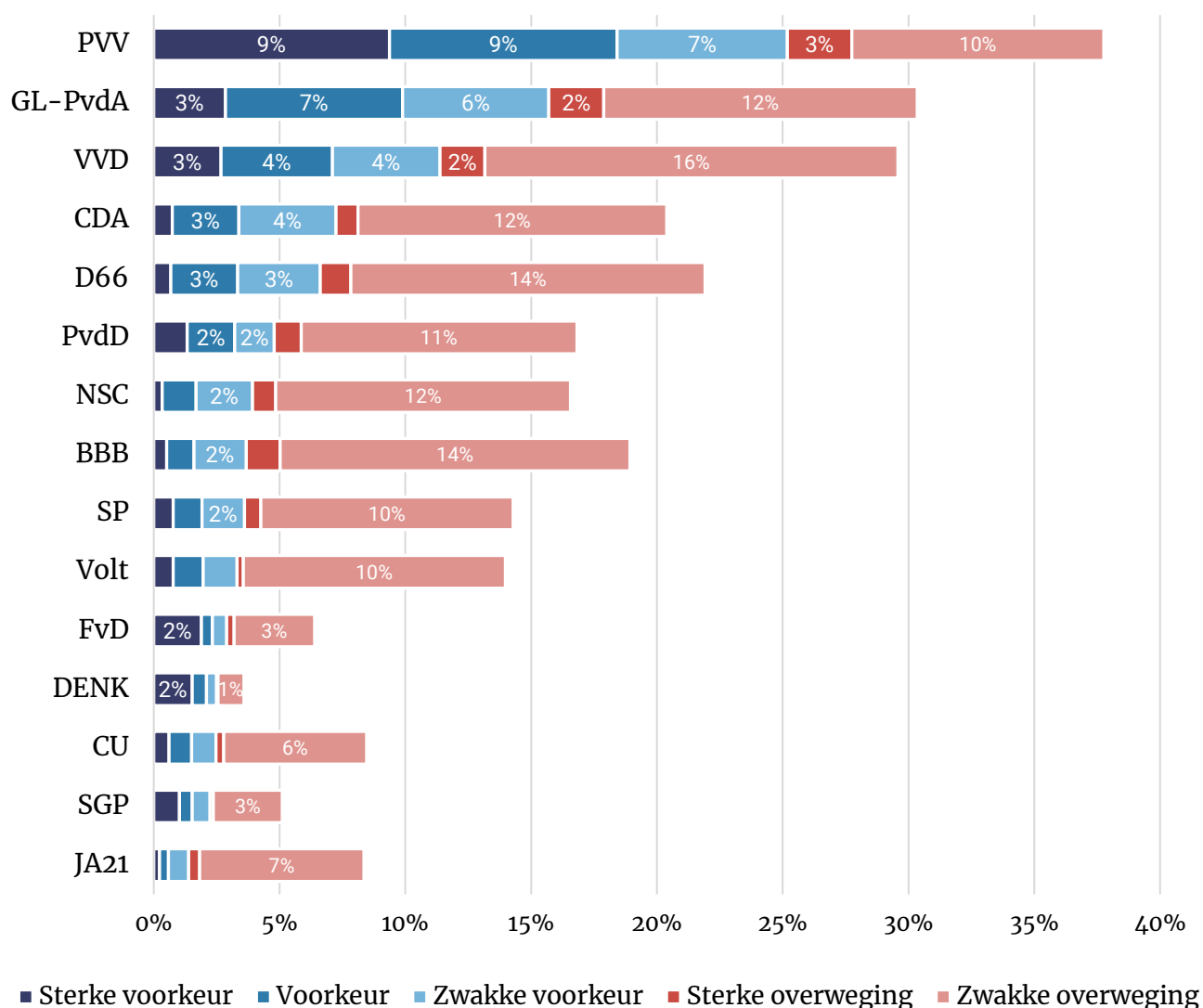
1.4 Bindingskracht partijen

Onderstaande figuur toont de bindingskracht van de politieke partijen in de Tweede Kamer. De blauwe balken geven aan welk percentage kiezers een eerste voorkeur heeft voor een partij. Hoe donkerder het blauw, hoe sterker de voorkeur. De rode balken zijn kiezers die een voorkeur hebben voor een andere partij, maar ook deze partij overwegen. Ook hier geldt weer: hoe roder, hoe sterker een partij wordt overwogen. Zo zie je dat de PVV in totaal bij 38 procent (25% eerste voorkeur, 13% overweegt) van de kiezers in de keuzeset zit.

Ook valt op dat de potentie van GroenLinks-PvdA en VVD ongeveer gelijk is (ca. 30%) ondanks dat GroenLinks-PvdA in deze peiling zeven zetels voorligt op de liberalen.

Figuur 1.2: Bindingskracht politieke partijen

Basis: allen (n=2.024).

1.5 Belangrijkste onderwerpen

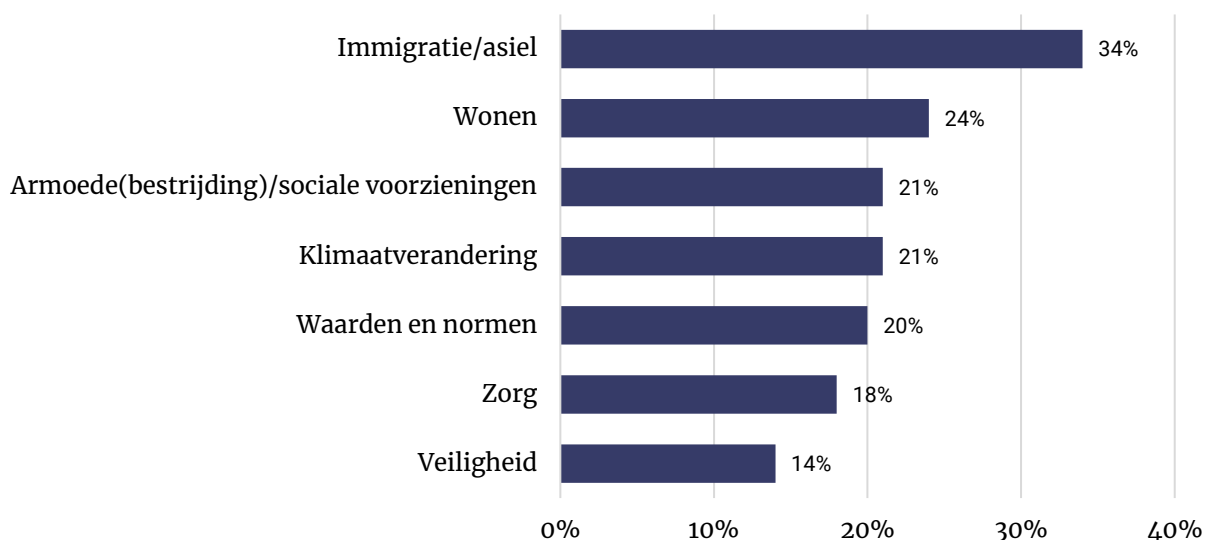
Een op de drie kiezers noemen immigratie en asiel als een belangrijke reden om op hun voorkeurspartij te stemmen. Vooral voor kiezers van de PVV (87% noemt immigratie/asiel), FvD (53%) en VVD (42%) is immigratie een belangrijk thema.

Een kwart (24%) noemt *wonen*. Kiezersgroepen die dit thema bovengemiddeld vaak noemen zijn PVV'ers (35%) en SP'ers (43%). Ook armoedebestrijding (genoemd door 21% van alle kiezers) speelt een grote rol voor SP'ers (52%) evenals voor kiezers van GroenLinks-PvdA (47%) en ChristenUnie (40%).

Klimaatverandering (21% van alle kiezers) is vooral van belang voor kiezers van PvdD (62%), GL-PvdA (60%) en D66 (52%). Waarden en normen spelen met name bij de confessionele partijen (SGP 66%, CU 62%, CDA 45%) en NSC (42%). Gezondheidszorg (18%) is ook een thema dat vooral bij SP'ers (42%) leeft. De top-7 van belangrijkste onderwerpen voor kiezers wordt afgesloten door veiligheid (14%). Kiezers van PVV (29%) en VVD (29%) noemen dit onderwerp bovengemiddeld vaak.

Figuur 1.3: Welke van de volgende onderwerpen spelen een belangrijke rol in uw keuze voor uw voorkeurspartij?

Maximaal 3 antwoorden. Basis: heeft partij van eerste voorkeur (n=1.950).

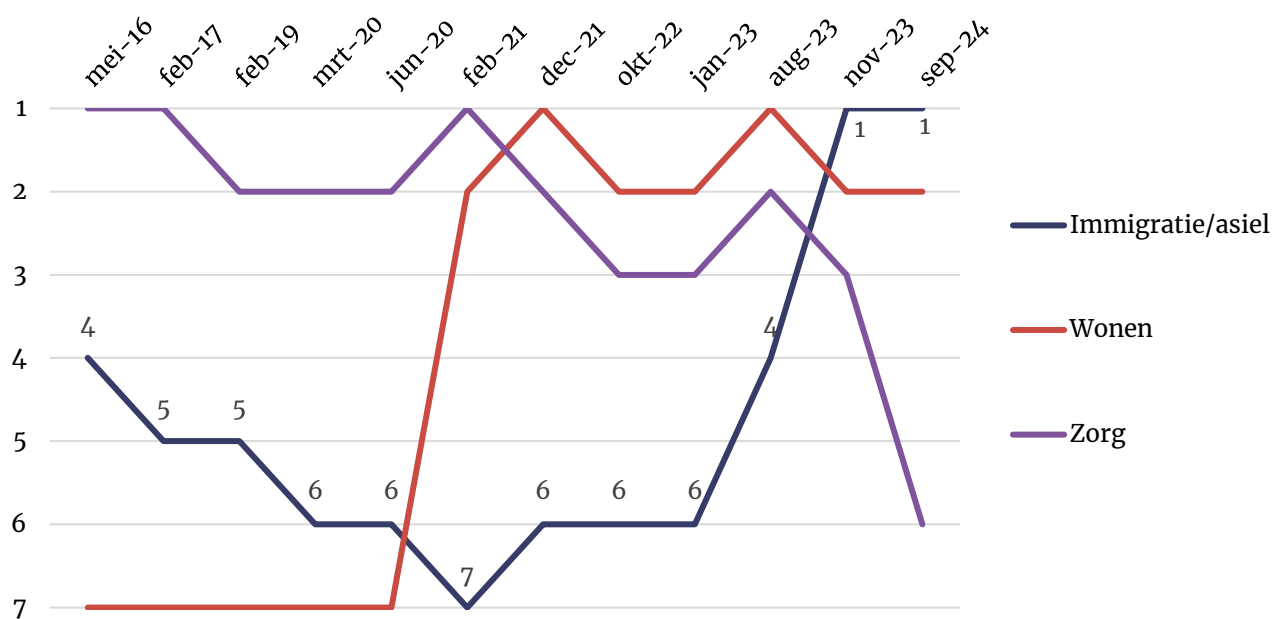
Immigratie pas sinds 2023 in de top 3

Onderstaande figuur toont de relevantie van drie onderwerpen (immigratie, wonen, zorg) door de tijd heen. Er wordt getoond op welke plek een onderwerp staat in het rijtje met belangrijkste onderwerpen voor stemkeuze in elk jaar. In 2016, 2017 en 2019 was immigratie het 4^e of 5^e onderwerp. De jaren daarna stond immigratie zelfs op plek 6 en 7.

In 2023 begon het thema aan relevantie te winnen. Rondom de Tweede Kamerverkiezingen werd immigratie het meest relevante thema. En ook nu prijkt dit onderwerp bovenaan.

Het thema zorg, dat altijd op een plekje in de top-3 kon rekenen, is nu gezakt naar de zesde positie (al zijn de verschillen klein, zie de figuur op de vorige pagina).

Figuur 1.4: rangschikking belangrijkste onderwerpen door de tijd heen

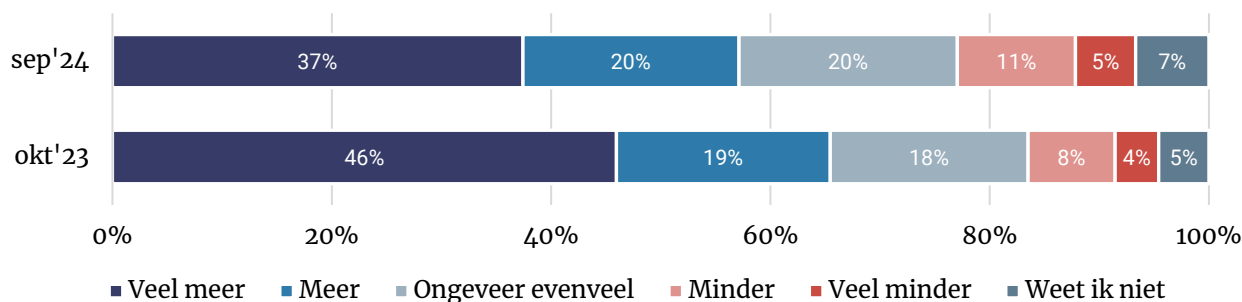

1.6 De immigratie-stem gaat naar PVV

In oktober 2023 voerden we, in opdracht van de Volkskrant, een [uitgebreid onderzoek](#) uit naar de houdingen van kiezers ten opzichte van immigratie. Destijds vond bijna de helft (46%) dat een volgend kabinet *veel meer* zou moeten doen om immigratie naar Nederland te verminderen. Nog eens 19 procent (in totaal dus 65%) pleitte voor *meer* actie.

Inmiddels pleit 57 procent voor veel meer (37%) of meer (20%) actie om immigratie te verminderen. Deze daling kan een gevolg zijn van de strengere beleidsplannen die het huidige kabinet heeft voorgesteld en dat kiezers deze plannen als voldoende beschouwen.

Figuur 1.5: Vindt u dat het kabinet meer, minder of ongeveer evenveel moet doen om de immigratie naar Nederland te verminderen? Basis: allen (n=2.024).

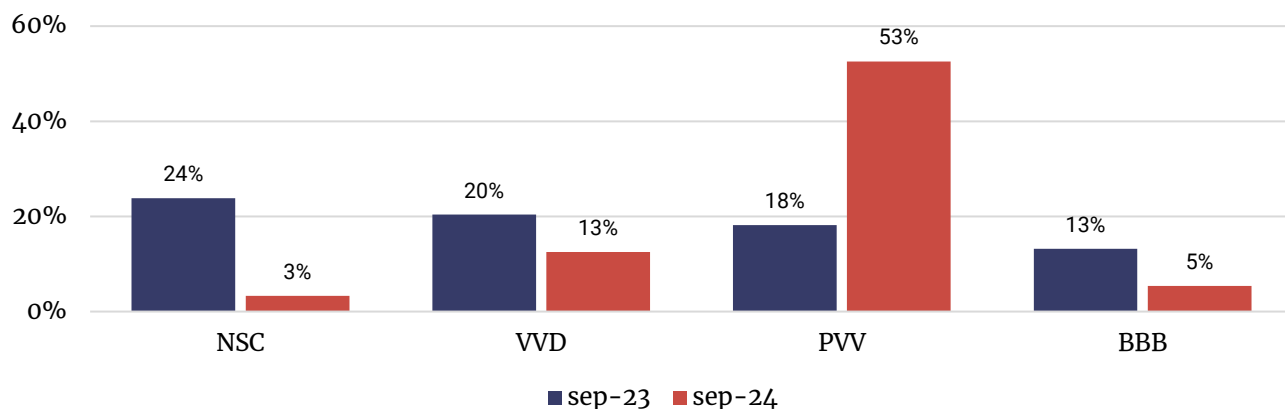

PVV wint immigratiekritische stem

Onderstaande figuur toont de stemvoorkeur van kiezers die pleiten voor *veel meer* actie vanuit de overheid om immigratie tegen te gaan. Bijna een jaar geleden werd dit geluid nog verwoord door verschillende kiezersgroepen. Een kwart (24%) van de kiezers die pleitten voor *veel meer* actie had een voorkeur voor NSC, een vijfde ging naar VVD (20%) of PVV (18%) en BBB kon rekenen op 13 procent van kiezers met deze wens.

Inmiddels is de immigratie-kritische stem veel geconcentreerder. De meerderheid van deze kiezersgroep (53%) heeft inmiddels een voorkeur voor de PVV. NSC (3%) en BBB (5%) zijn niet meer in trek. De VVD trekt nog 13 procent van deze groep.

Figuur 1.6: Stemvoorkeur van kiezers die willen dat kabinet veel meer doet om immigratie te verminderen. Basis: wil dat kabinet veel meer doet om immigratie te verminderen (n=768).

2 Bekendheid en waardering politici

2.1 Bekendheid ministers: slechts één op vijf kent Eelco Heinen

We legden de namen van de ministers voor en vroegen of men deze namen kent. Alleen de naam werd getoond, niet de partij of het ministerie.

Premier Dick Schoof is nu de bekendste minister, zijn bekendheid steeg van 70 naar 78 procent. Mona Keijzer (BBB, Volkshuisvesting, RO) was al vrij bekend, nog steeds kent driekwart haar (76%).

Marjolein Faber (Asiel en migratie, PVV) werd weer iets bekender: van 59 naar 64 procent. Minister van financiën Eelco Heinen (VVD), om wie het op Prinsjesdag toch draaide, werd maar iets bekender: van 14 naar 22 procent.

Judith Uitermark (Binnenlandse Zaken, NSC) was tijdens de Algemene Beschouwingen veelvuldig in beeld, maar veel bekender werd ze daar niet van: haar bekendheid steeg van 5 naar 9 procent.

Tabel 2.1: Bekendheid ministers

'Hieronder ziet u de namen van personen die minister (lijken te) worden. Welke daarvan kent u?'

Basis: allen (n = 2.024). *Aan respondenten werd alleen de naam getoond, niet de partij of het ministerie.

	17 juni '24	16 september '24	23 september '24
Dick Schoof (partijloos, AZ, premier)	44%	70%	78%
Mona Keijzer (BBB, Volkshuisvesting, RO)	76%	75%	76%
Marjolein Faber (PVV, Asiel en migratie)	27%	59%	64%
Fleur Agema (PVV, gezondheidszorg)	57%	64%	63%
Sophie Hermans (VVD, Klimaat, gr. groei)	56%	56%	55%
Femke Wiersma (BBB, Landbouw)	21%	45%	45%
Eelco Heinen (VVD, Financiën)	6%	14%	22%
Barry Madlener (PVV, Infra en Waterstaat)	11%	22%	19%
Eddy van Hijum (NSC, Sociale zaken)	11%	17%	17%
Eppo Bruins (NSC, Onderwijs, C&W)	11%	15%	17%
Ruben Brekelmans (VVD, Defensie)	11%	18%	16%
Reinette Klever (PVV, Buitenl. handel en Ontw. hulp)	5%	13%	14%
David van Weel (VVD, Justitie en Veiligheid)	2%	7%	11%
Caspar Veldkamp (NSC, Buitenlandse Zaken)	2%	8%	9%
Judith Uitermark (NSC, Binnenlandse Zaken)	2%	5%	9%
Dirk Beljaarts (PVV, Economische Zaken)	4%	8%	8%
Geen van deze	17%	12%	12%

Bron: Ipsos I&O, 23 september 2024

2.2 Waardering ministers: Dick Schoof levert half punt in

Voor geen van de ministers steeg de waardering, wel zien we een aantal dalingen.

De grootste daling is er voor premier **Schoof**: van een 6,6 naar een 6,1.

Andere ministers leverden 0,3 of 0,4 punt in. Opvallend aan deze ranglijst is dat de meeste NSC- en VVD-ministers zich in de bovenste helft bevinden en minimaal een 5,5 halen (met uitzondering van Sophie Hermans, VVD).

Caspar Veldkamp (NSC, Buitenlandse Zaken) en Eelco Heinen (VVD, Financiën) voeren de lijst aan met beide een 6,5. Waarbij nogmaals opgemerkt dat ze nog vrij onbekend zijn.

Terwijl de PVV- en BBB-ministers het rechterrijtje bezetten en (m.u.v. Dirk Beljaarts) niet hoger scoren dan een vijf.

Tabel 2.2: Waardering ministers

'Kunt u aangeven – met een cijfer van 1 tot 10 – hoe u elke politicus waardeert?' Basis: is bekend met minister

	17 juni '24	16 september '24	23 september '24
Caspar Veldkamp (NSC, Buitenlandse Zaken)	6,3	6,5	6,5
Eelco Heinen (VVD, Financiën)	6,8	6,4	6,5
Judith Uitermark (NSC, Binnenlandse Zaken)	6,2	6,6	6,3
Ruben Brekelmans (VVD, Defensie)	5,9	6,1	6,2
Dick Schoof (partijloos, AZ, premier)	6,7	6,6	6,1
Eddy van Hijum (NSC, Sociale zaken)	6,5	6,2	6,1
David van Weel (VVD, Justitie en Veiligheid)	7,0	6,4	6,0
Eppo Bruins (NSC, Onderwijs, C&W)	6,3	5,8	5,5
Dirk Beljaarts (PVV, Economische Zaken)	6,5	5,5	5,5
Femke Wiersma (BBB, Landbouw)	6,1	5,4	5,2
Sophie Hermans (VVD, Klimaat, gr. groei)	5,6	5,4	5,1
Mona Keijzer (BBB, Volkshuisvesting, RO)	5,3	5,1	4,8
Fleur Agema (PVV, gezondheidszorg)	5,6	5,0	4,7
Barry Madlener (PVV, Infra en Waterstaat)	4,5	4,6	4,6
Marjolein Faber (PVV, Asiel en migratie)	4,1	4,8	4,5
Reinette Klever (PVV, Buitenlandse handel)	5,3	3,8	3,5

Bron: Ipsos I&O, 23 september 2024

Dick Schoof levert dus een half punt in. Het verlies wordt vooral geboekt onder kiezers van GL-PvdA (van 5,7 naar 5,0) en D66 (6,7 naar 5,5). PVV- (7,3), NSC- (7,2) en VVD-kiezers (7,2) blijven hem relatief goed waarderen (maar niet beter dan week geleden).

Tabel 2.3: Waardering Dick Schoof

'Kunt u aangeven – met een cijfer van 1 tot 10 – hoe u elke politicus waardeert?' Basis: is bekend met Schoof.

	Totaal	PVV	GL- PvdA	VVD	NSC	D66	BBB
23 september	6,1	7,3	5,0	7,2	7,2	5,5	6,8
16 september	6,6	7,2	5,7	7,4	7,5	6,7	7,6
17 juni	6,7	7,4	5,9	7,3	7,6	6,4	7,6

2.3 Bekendheid fractievoorzitters: Van Vroonhoven stuk bekender

Geert Wilders, Pieter Omtzigt, Caroline van der Plas, Thierry Baudet, Frans Timmermans, Dilan Yesilgöz en Rob Jetten zijn bekend bij acht tot negen op de tien kiezers.

Nicolien van Vroonhoven, de tijdelijke vervanger van Pieter Omtzigt, heeft na de APB flink aan bekendheid gewonnen: vorige week was ze nog bekend bij 17 procent van de kiezers, nu kent 38 procent haar.

Jimmy Dijk, Stephan van Baarle en Chris Stoffer zijn de minst bekende fractievoorzitters: bekend bij 30 procent tot een kwart.

Tabel 2.4: Bekendheid fractievoorzitters

'Welke van onderstaande politici kent u?' Basis: allen (n = 2.024).

	Mei 2023	Aug. 2023	Juni 2024	16 sept. 2024	23 sept. 2024
Geert Wilders	94%	95%	96%	91%	93%
Thierry Baudet	91%	92%	90%	90%	87%
Pieter Omtzigt	86%	90%	93%	88%	87%
Caroline van der Plas	86%	88%	93%	85%	86%
Frans Timmermans		84%	90%	83%	85%
Dilan Yesilgöz		77%	90%	82%	85%
Rob Jetten		84%	88%	80%	83%
Henri Bontenbal		48%	68%	61%	63%
Esther Ouwehand	51%	55%	72%	61%	60%
Joost Eerdmans	61%	63%	64%	59%	58%
Mirjam Bikker	22%	36%	53%	43%	47%
Laurens Dassen	36%	40%	49%	45%	45%
Nicolien van Vroonhoven				17%	38%
Jimmy Dijk			25%	28%	30%
Stephan van Baarle			32%	24%	26%
Chris Stoffer			30%	22%	25%
Geen van bovenstaande			2%	5%	4%

Bron: Ipsos I&O, 23 september 2024

2.4 Waardering Van Vroonhoven flink gedaald

Henri Bontenbal krijgt – net als vorige week – het hoogste cijfer: een 6,1. Mirjam Bikker en Jimmy Dijk volgen op enige afstand.

In vergelijking met vorige week zijn de verschillen niet groot, maar meerdere fractievoorzitters gingen er in waardering (iets) op achteruit. Het sterkst geldt dat voor Nicolien van Vroonhoven, die een week geleden een keurige 5,6 scoorde, ze gaat nu naar een 4,7.

Vooraf de kiezers van de drie andere coalitiepartijen – PVV, VVD en BBB – waarden haar nu minder goed dan een week geleden. Vooral PVV- en BBB-kiezers oordelen hard over haar (beide een 3,8). De eigen NSC-kiezers geven haar nog steeds een zeven.

Tabel 2.5 – Waardering Van Vroonhoven

'Kunt u aangeven – met een cijfer van 1 tot 10 – hoe u elke politicus waardeert?' Basis: is bekend met Van Vroonhoven.

	Totaal	PVV	GL- PvdA	VVD	NSC	D66	BBB	CDA
23 september	4,7	3,8	5,2	4,6	7,2	4,6	3,8	5,5
16 september	5,6	5,4	5,2	5,9	6,9	5,7	7,3	6,3

Mirjam Bikker, Jimmy Dijk, Dilan Yesilgöz, Caroline van der Plas, Laurens Dassen, Rob Jetten, Esther Ouwehand en Joost Eerdmans leveren allen drie tot vierde punt in.

Tabel 2.6 – Waardering fractievoorzitters

'Hieronder ziet u een aantal politici die u (van naam) kent. Kunt u aangeven – met een cijfer van 1 tot 10 – hoe u deze politicus waardeert?' Basis: bekend met politicus.

	Sept 2023	feb	mei	juni	16 sept.	23 sept.
Henri Bontenbal	5,0	5,9	5,8	6,2	6,1	6,1
Mirjam Bikker	5,3	5,5		5,8	5,9	5,5
Jimmy Dijk		5,9		6,0	5,7	5,3
Chris Stoffer					5,1	5,2
Dilan Yesilgöz	6,2	5,1	5,1	5,5	5,4	5,0
Pieter Omtzigt	7,3	5,5	5,3	5,6	5,2	5,0
Caroline vd Plas	5,6	5,5	5,0	5,2	5,2	4,9
Laurens Dassen					5,2	4,9
Geert Wilders	4,8	5,2	5,0	5,2	5,0	4,9
Rob Jetten					5,1	4,8
Nicolien van Vroonhoven					5,6	4,7
Esther Ouwehand					4,9	4,6
Joost Eerdmans					4,7	4,4
Frans Timmermans	4,8	4,5	4,3	4,4	4,4	4,3
Stephan van Baarle	5,0				3,9	3,8
Thierry Baudet	5,3				2,3	2,5

Bron: Ipsos I&O, 23 september 2024

3 Algemene Politieke Beschouwingen

3.1 Zeven op tien kregen iets mee van APB

Afgelopen week waren de Algemene Politieke Beschouwingen. We legden respondenten deze tekst voor:

“In de Algemene beschouwingen wordt er in de Tweede Kamer gedebatteerd over de plannen van de regering voor de komende periode. Bij de Algemene Politieke Beschouwingen zijn de premier, alle andere ministers, staatssecretarissen en Tweede Kamerleden aanwezig.”

Daarna vroegen we in hoeverre ze de Algemene Politieke Beschouwingen hebben gevolgd.

Slechts 7 procent volgde de APB op de voet, 28 procent deed dat op hoofdlijnen, 38 procent zijdelings en 28 procent helemaal niet. 72 procent kreeg er dus minimaal iets van mee.

Het zijn vooral oudere mannen die de APB goed volgen (52% deed dat op de voet of op hoofdlijnen). Ter vergelijking: slechts 20 procent van de vrouwen jonger dan 35 jaar deed dat.

Opvallend is dat de verschillen naar opleiding klein zijn. Naar politieke voorkeur zien we wel verschillen: D66-kiezers (57% op de voet of op hoofdlijnen), GL-PvdA (50%), VVD (46%), CDA (43%), PVV (34%).

3.2 Goed bij APB? Schoof, Wilders, Timmermans, Bontenbal en Jetten

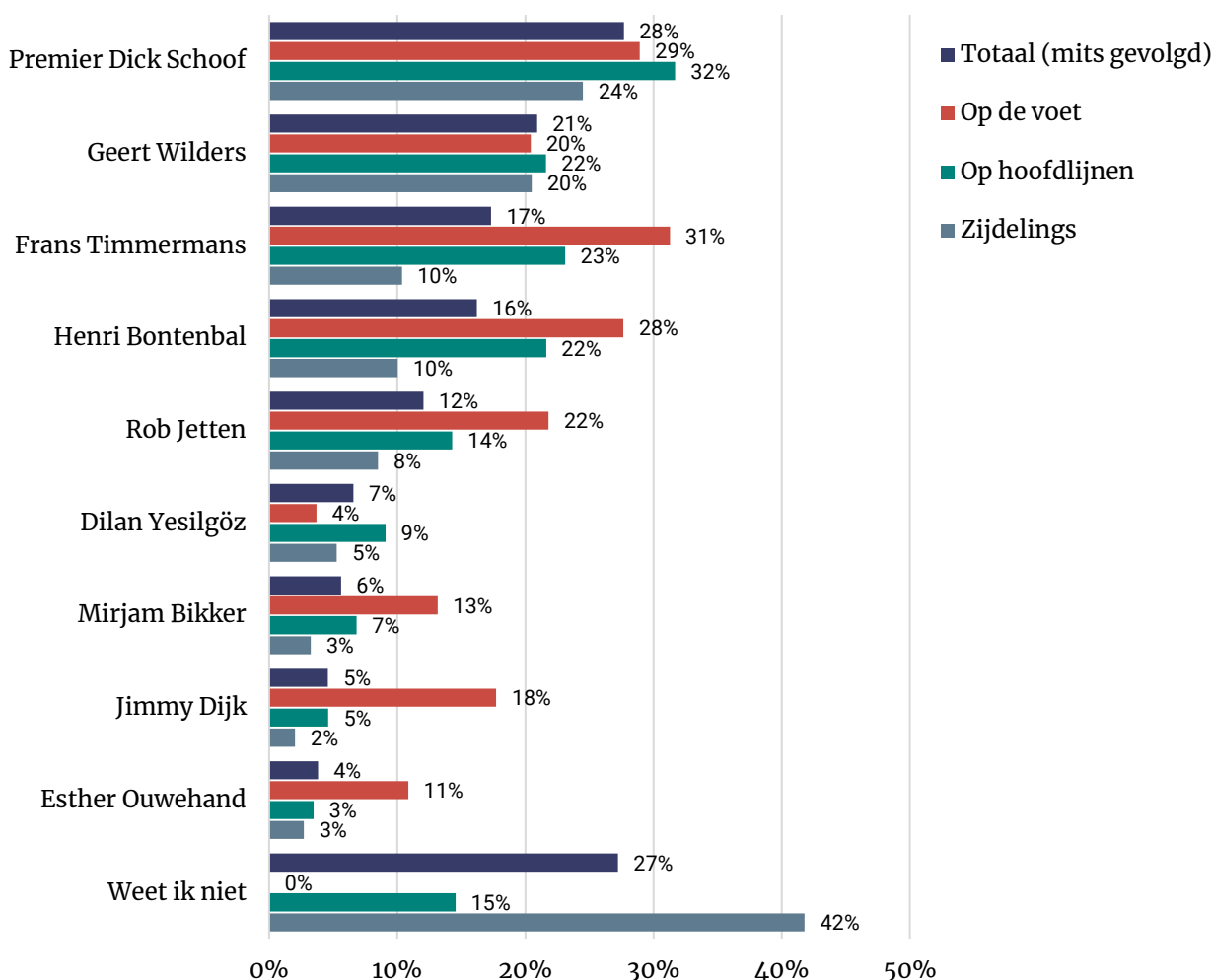
Op de vraag “Afgezien van uw politieke voorkeur, wie heeft het volgens u goed gedaan bij de Algemene Politieke Beschouwingen?” zien we deze top 5.

Allen (iets meegekregen van APB)	APB op voet gevolgd
1. Dick Schoof	1. Frans Timmermans
2. Geert Wilders,	2. Dick Schoof
3. Frans Timmermans	3. Henri Bontenbal
4. Henri Bontenbal	4. Rob Jetten
5. Rob Jetten	5. Geert Wilders

Als we alleen kijken naar degenen die het op de voet volgden, zien we een iets andere volgorde: Timmermans, Schoof, Bontenbal, Jetten en Wilders. Ook Jimmy Dijk en Mirjam Bikker scoren goed onder degenen die er bovenop zaten.

Figuur 3.1: APB gevolgd?

Afgezien van uw politieke voorkeur, wie heeft het volgens u goed gedaan bij de Algemene Politieke Beschouwingen?

Rekening houdend met de grootte van de partij en de bekendheid van de leiders hebben met name Bontenbal en Jetten het relatief goed gedaan; Dilan Yesilgöz juist relatief matig.

PVV-kiezers wijzen Geert Wilders of Dick Schoof aan als best presterende, verder nauwelijks andere politici. Omgekeerd wordt Geert Wilders vooral gekozen door PVV-kiezers en maar beperkt door kiezers van andere partijen (met uitzondering van de BBB-kiezers). Dick Schoof krijgt ook bijval van kiezer van de andere coalitiepartijen en van CDA-kiezers. Frans Timmermans heeft het goed gedaan volgens zijn eigen kiezers (54%) en volgens die van D66 (35%), verder maar heel beperkt. Henri Bontenbal krijgt bijval van z'n eigen kiezers (55%) maar ook van VVD- (26%) en NSC-kiezers (20%).

Tabel 3.1: Wie heeft het goed gedaan? Naar huidig stemgedrag

Afgezien van uw politieke voorkeur, wie heeft het volgens u goed gedaan bij de Algemene Politieke Beschouwingen?

	Totaal	PVV	GL-PvdA	VVD	NSC	D66	BBB	CDA
Premier Dick Schoof	28%	47%	3%	49%	48%	18%	42%	31%
Geert Wilders	21%	57%	3%	22%	18%	1%	33%	10%
Frans Timmermans	17%	1%	54%	9%	11%	35%	0%	15%
Henri Bontenbal	16%	5%	19%	26%	20%	19%	9%	55%
Rob Jetten	12%	1%	28%	5%	3%	57%	10%	4%
Dilan Yesilgöz	7%	6%	3%	30%	3%	2%	0%	2%
Mirjam Bikker	6%	0%	7%	1%	1%	5%	2%	15%
Caroline van der Plas	5%	12%	1%	3%	2%	1%	25%	2%
Jimmy Dijk	5%	2%	8%	1%	6%	5%	0%	1%
Esther Ouwehand	4%	0%	7%	0%	2%	1%	0%	1%
Nicolien van Vroonhoven	3%	1%	5%	2%	25%	7%	5%	4%
Thierry Baudet	2%	2%	0%	0%	0%	1%	0%	2%
Joost Eerdmans	1%	3%	0%	0%	0%	0%	3%	0%
Laurens Dassen	1%	0%	1%	0%	0%	3%	0%	2%
Stephan van Baarle	1%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	0%
Chris Stoffer	1%	2%	0%	2%	0%	0%	0%	1%
Weet ik niet	27%	23%	26%	19%	17%	17%	23%	18%

3.3 Niet goed bij APB? Timmermans, Schoof, Van Vroonhoven

Op de vraag “Afgezien van uw politieke voorkeur, wie heeft het volgens u niet goed gedaan bij de Algemene Politieke Beschouwingen?” zien we een iets andere top 5. Timmermans en Schoof staan ook hoog in dit lijstje. Nu komen Nicolien van Vroonhoven en Thierry Baudet erbij.

Mensen die de APB op de voet volgden vinden in één op vijf gevallen dat Nicolien van Vroonhoven het niet goed deed.

Allen (iets meegekregen van APB)	APB op voet gevolgd
1. Frans Timmermans (17%)	1. Nicolien van Vroonhoven (19%)
2. Dick Schoof (13%)	2. Dick Schoof (15%)
3. Nicolien van Vroonhoven (10%)	3. Frans Timmermans (13%)
4. Thierry Baudet (7%)	4. Thierry Baudet (12%)
5. Geert Wilders (6%)	5. Geert Wilders (12%)

Frans Timmermans wordt vooral door kiezers van de vier coalitiepartijen aangewezen als degene die het niet goed gedaan heeft, GL-PvdA of D66-kiezers noemen hem zelden. In totaal door 17 procent.

Dick Schoof – die door kiezers van de coalitiepartijen juist vaak werd aangewezen als de beste – wordt door kiezers van GL-PvdA en D66 juist vaak als ‘niet goed’ gezien. In totaal door 13 procent. Nicolien van Vroonhoven heeft onder een deel (7 tot 14%) van kiezers van de coalitiepartijen een slechte beurt gemaakt. Ook 14 procent van de D66-kiezers vond haar niet sterk.

Tabel 3.2: Wie heeft het niet goed gedaan? Naar huidig stemgedrag.

Afgezien van uw politieke voorkeur, wie heeft het volgens u goed gedaan bij de Algemene Politieke Beschouwingen?

	Totaal	PVV	GL-PvdA	VVD	NSC	D66	BBB	CDA
Frans Timmermans	17%	34%	1%	27%	31%	4%	41%	16%
Premier Dick Schoof	13%	3%	30%	4%	6%	28%		8%
Nicolien van Vroonhoven	10%	8%	7%	17%		14%	14%	10%
Thierry Baudet	7%	3%	14%	4%	16%	6%	6%	14%
Geert Wilders	6%	2%	8%	7%	2%	12%	9%	9%
Rob Jetten	6%	13%	1%	7%	2%			5%
Dilan Yesilgöz	4%	2%	6%		6%	5%		7%
Caroline van der Plas	4%	1%	8%	5%	3%	8%		7%
Jimmy Dijk	1%	1%	0%	2%	2%	2%	2%	2%
Esther Ouwehand	1%	2%		2%	3%			3%
Stephan van Baarle	1%	2%		2%				
Henri Bontenbal	0%			1%				
Mirjam Bikker	0%	1%	0%					
Joost Eerdmans	0%		0%					
Laurens Dassen	0%	1%		1%		1%	2%	
Chris Stoffer	0%	0%						
Weet ik niet	29%	26%	25%	23%	29%	20%	26%	19%

Nicolien van Vroonhoven: twee verschillende beoordelingen

Eerder zagen we al dat de waardering voor Nicolien van Vroonhoven in een week tijd met bijna een vol punt daalde: van een 5,6 naar een 4,7. Vooral de kiezers van de drie andere coalitiepartijen – PVV, VVD en BBB – waarden haar nu minder goed dan een week geleden. Vooral PVV- en BBB-kiezers oordelen hard over haar (beide een 3,8). Weinig mensen vinden dat ze het goed heeft gedaan bij de APB en onder de mensen die de APB op de voet volgden wordt ze het vaakst genoemd als iemand die het niet goed deed. Tegelijkertijd levert NSC ten opzichte van vorige week maar 1 zetel in de zetelpeiling (van 7 naar 6) en zegt geen van de NSC-kiezers dat Van Vroonhoven het slecht heeft gedaan en een kwart noemt haar juist als iemand die het goed heeft gedaan. NSC-kiezers geven haar nu een 7,2, vorige week een 6,9.

We zien dan ook twee volledig van elkaar verschillende percepties. De overgebleven NSC-kiezers vinden dat ze het er goed vanaf heeft gebracht, dat ze ondanks de korte voorbereidingstijd goed voet bij stuk hield, de principes van NSC goed naar voren bracht en dat ook nog eens helemaal alleen moest doen.

Critici zien dat volledig anders. Zij vinden dat Van Vroonhoven de andere coalitiepartijen heeft laten vallen, of sterker, zoals een DENK-kiezer het uitdrukt: “Staan voor rechtsstaat, maar ze wil alleen maar dat het kabinet niet valt. De 3 extreemrechtse partijen hebben haar in de tang.”

Van Vroonhoven deed het wel goed

NSC-kiezers

Nicolien werd heel onverwachts een compleet andere rol opgedrongen door het plotselinge vertrek van Pieter Omtzigt. Daarnaast kreeg ze te maken met het slecht voorbereide initiatief van de asielcrisiswet. En dat moest ze zowat in haar eentje verdedigen, terwijl het mij logischer had geleken als mevrouw Faber dit had moeten doen.

Als vervanger van Pieter Omtzigt geef ik je te doen om de volle laag te krijgen. Gelouterde politici vonden het nodig om haar volledig af te vallen vooral om haar onervarenheid.

Bleef bij de standpunten van de partij

Brengt haar punten met respect en menselijk in.

Deskundig, feitelijk. Geen emotiepolitiek.

Staat voor de rechtstaat en openheid.

Ze valt in op korte termijn. 1 week. Om daar dan te staan stotterend en al. Petje af

Ze werd flink aangevallen, maar kon zich goed verweren.

Van Vroonhoven deed het niet goed

PVV-kiezers

Op voorspraak van Omtzigt is dit kabinet tot stand gekomen in deze vorm, iedereen blij dat deze man even weg is en nu gaat Vroonhoven op dezelfde, als een splijtzwam, manier verder als zijn interim.

Dat zij in één keer als een blad aan de boom omdraait en zich voegt bij de tegenpartijen, wat betreft het asielbeleid, is erg zwak.

Ze heeft gezegd dat NSC niet akkoord gaat met de noodwet als de Raad van State negatief adviseert. Dat was niet slim waardoor ze onder vuur kwam te liggen en terecht.

GL-PvdA-kiezers

Artikel 68 van de Grondwet te snel, te vroeg opgespeeld.

Ze probeerde een kabinet waar ze zelf zichtbaar niet achter staat en het is pijnlijk om te zien. Ik had met haar te doen. Ze zat vast tussen haar eigen principes/die van de NSC en de krankzinnige ideeën van dit kleuterkabinet.

VVD-kiezer-kiezers

Als Van Vroonhoven zich niet uit de tent had laten lokken door de oppositie dan was het hele debat veel duidelijker en constructiever verlopen.

Los van het feit dat ze alleen maar heeft staan stamelen, is ze van links naar rechts gevlogen in haar standpunten. Ik volgde er niks meer van.

Voortdurend aan het stuntelen, bijna de regering ten val gebracht, on gepaste grappen

D66-kiezers

Als vervanger van Omtzigt had ze duidelijk nog moeite met haar rol. Ook blijft het natuurlijk erg vreemd dat een partij die zich beroept op een transparante bestuurscultuur moet leuren bij het kabinet om de stukken openbaar te maken. En het feit dat zich (nog) niet durft uit te spreken tegen het gebruik van het noodrecht laat zien in welke spagaat NSC is terechtgekomen door deelname aan dit kabinet.

Ik denk dat ze met haar draai betreffende het vrijgeven van de stukken over de asielcrisiswet en wankele optreden veel kwaad bloed heeft gezet bij de coalitiepartners, wat NSC geen goed zal doen.

Kon niet goed toelichten waarom NSC akkoord gaat met een aantal aangekondigde maatregelen die duidelijk niet passen bij de doelstellingen van NSC zoals goed bestuur.

Stond te hakkelen omdat ze iets moest verdedigen dat niet te verdedigen is en wat bovendien nog eens ingaat tegen de principes van NSC

DENK-kiezers

Staan voor rechtstaat maar ze wil alleen maar dat het kabinet niet valt. De 3 extreemrechtse partijen hebben haar in de tang.

Ze kan er niks aan doen, ze is veel te licht, en Omtzigt heeft toen het weer ietsje moeilijk voor hem werd weer zijn hoed gepakt, en heeft haar voor de leeuwen gegooid om de shit op te knappen

CU-kiezer

De waarden van NSC met de voet getreden mbt noodwet. Ze kon dit ook niet uitleggen

SP-kiezers

Samengevat: 'Vrouw in de war': het ging alle kanten op. Onbetrouwbaar voor de coalitie, mal opererend binnen de oppositie. En toch hinderlijk vrolijk blijven...

Génant hoe ze door het ijs zakte; kon niet meer uit haar woorden komen... zielig eigenlijk...

Volt-kiezer

Het onderuit halen van de eigen premier ten behoeve van electoraal gewin vond ik buitengewoon populistisch en zwak.

CDA-kiezers

Ze stemt gewoon mee met de oppositie over het opvragen van die documenten. Hoe dom kun je zijn, draaikont. Als je het beleid van het kabinet staat te verantwoorden ga je niet opeens met de oppositie mee. En dan ook nog een stom grapje erover maken. Ze was gewoon fout, fout, fout! Twijfeldozen partij...

Maakt een fout in de afwegingen en dat leidt tot chaos in de kamer. Zij had kabinet moeten steunen.

JA21-kiezer

Onbetrouwbaar naar coalitiegenoten.

Premier Dick Schoof

Premier Schoof heeft wat goodwill : van een 6,6 naar een 6,1. Een daling van 0,5 punt. Vooral GL-PvdA-kiezers (van een 5,7 naar een 5,0) en D66-kiezers (van 6,7 naar 5,5) zijn minder positief over hem. PVV-kiezers (7,3), NSC (7,2) en VVD-kiezers (7,2) blijven hem relatief goed waarderen (maar niet beter dan een week geleden).

Hij wordt (van degenen die iets van de APB hebben gezien) het vaakst aangewezen als degene die het goed deed (28%), maar het op één na vaakst (13%) als degene die het niet goed deed.

Door kiezers van de coalitiepartijen (met name PVV-kiezers) wordt hij geroemd om zijn rust en standvastigheid. Twee PVV-kiezers:

"Ondanks de onervarenheid blijven ze toch overeind staan in zware debatten. Ik heb daar wel vertrouwen in. Ook het feit dat Schoof aangeef dat de regering voor de burgers werkt, en niet andersom, en de standvastigheid. Dat heb ik Rutte in de afgelopen 14 jaar nooit horen zeggen. Die zat daar voor eigen gewin.."

"Ondanks de vele kritische en harde (soms onbeschofte) uitspraken van de linkse partijen tijdens de politieke beschouwingen, blijft het kabinet tot op heden een rechte rug houden. Minister-president Schoof heeft het kabinet en haar standpunten tijdens het debat uitstekend verdedigd en denkt goed na voordat hij iets zegt."

Een BBB-kiezer:

"Schoof is nuchter en laat zich niet uit het veld slaan. Vind het al een verademing na de grijnzende Rutte."

4 Opvattingen over democratie

4.1 Met name PVV-kiezers willen dat wil meerderheid prevaleert

De Algemene Politieke Beschouwingen (APB) werden gedomineerd door de discussie over het voornemen van het kabinet om een asielcrisis³ uit te roepen. Tijdens het debat werden stukken met daarin adviezen van ambtenaren vrijgegeven. Uit de stukken bleek, onder andere, dat ambtenaren de voorgenomen werkwijze van het kabinet “democratische en rechtsstatelijk niet aanvaardbaar” achten⁴.

Oppositiepartijen gebruikten de ambtelijke adviezen om tijdens de APB te betogen dat het uitroepen van een asielcrisis door het opnemen van noodwetgeving in strijd is met de rechtsstaat. De coalitiepartijen, met name de PVV, verdedigden de methode van het kabinet door te wijzen naar ‘de wil van de kiezer’. Veel kiezers willen asielmigratie beperken en het uitroepen van een asielcrisis is de snelst mogelijke manier om dat te bereiken, zo was de redenatie van onder andere Geert Wilders. Premier Schoof gebruikte deze logica ook toen hij zei dat het kabinet met een noodwet komt “omdat mensen een crisis ervaren”⁵.

Aan deze discussie ligt een verschil van opvatting over het concept democratie ten grondslag. Sommige partijen benadrukken dat het bij het democratisch proces gaat om het vertalen van de voorkeuren van kiezers naar beleid. Andere partijen hameren juist op de grenzen waaraan politieke besluitvorming gebonden is, bepaald door de rechtsstaat en de Grondwet.

Figuur 3.1 laat zien hoe kiezers zich tot deze discussie verhouden. Een kwart (25%) van alle kiezers vindt dat *wat een meerderheid van de kiezers wil* het belangrijkste in een democratie is. Een even grote groep (24%) zegt juist dat *de grenzen van de politiek, zoals bepaald door de rechtsstaat en de Grondwet* het belangrijkste zijn in een democratie. De grootste groep, bijna de helft (46%) van alle kiezers, vindt beide overwegingen even belangrijk.

Figuur 4.1: 'Wat vindt u? In een democratie is uiteindelijk het belangrijkste...' Basis: allen (n=2.024).

³ Het kabinet wil een asielcrisis uitroepen door middel van activering van de uitzonderingsbepalingen uit de Vreemdelingenwet en door middel van invoering van een tijdelijke asielcrisiswet.

⁴ Zie: [68e36679788a41b1b61a7dfd41dfa5344dcfa23b.pdf](https://www.ipsos.nl/files/2018/08/68e36679788a41b1b61a7dfd41dfa5344dcfa23b.pdf) (pagina 3).

⁵ Schoof: 'Mensen ervaren een asielcrisis, daarom komen we met een noodwet' ([rtl.nl](https://www.rtl.nl))

Onder kiezers van PVV is een meerderheid (60%) van mening dat de wil van de kiezer het belangrijkste is in een democratie. Slechts 6 procent van de PVV-achterban vindt dat rechtsstatelijkheid en de Grondwet het belangrijkste zijn. Daarmee zijn PVV-kiezers de groep kiezers die het sterkst naar één kant neigen in dit democratisch dilemma. Een kwart (28%) van de PVV-kiezers vindt beide elementen even belangrijk. Kiezers van BBB (38%) en FVD (51%) zijn ook relatief vaak van mening dat de wil van de meerderheid van de kiezers het belangrijkste is. Kiezers van PvdA-GL (45%), D66 (45%), CU (58%) en Volt (46%) neigen juist meer naar de andere kant, en zeggen vaker dat rechtsstatelijkheid en de Grondwet uiteindelijk het belangrijkste zijn in een democratie.

Kiezers van de links-progressieve partijen (Volt, D66, GL-PvdA) kiezen zelden voor de optie 'In een democratie is het belangrijkste wat de meerderheid van de kiezers wil'. Zij vinden belangrijk 'wat de grenzen van de politiek zijn, zoals bepaald door de rechtsstaat en de Grondwet' of ze vinden beide zijn even belangrijk.

Tabel 4.1: Opvatting over democratie

'Wat vindt u? In een democratie is uiteindelijk het belangrijkste...' Basis: allen (n=2.024).

In een democratie is uiteindelijk het belangrijkste...	...wat de meerderheid van de kiezers wil	...wat de grenzen van de politiek zijn, zoals bepaald door de rechtsstaat en de Grondwet	Beide zijn even belangrijk	Beide doen er niet toe	Weet ik niet / geen mening
Allen	25%	24%	46%	3%	3%
PVV	60%	6%	28%	3%	3%
FVD	51%	5%	42%	2%	
BBB	38%	15%	41%		6%
SP	23%	25%	45%	5%	2%
VVD	22%	21%	56%		1%
SGP	21%	22%	57%		
CDA	15%	27%	55%	1%	3%
NSC	12%	29%	57%	2%	
PvdD	12%	28%	54%	6%	
CU	7%	58%	35%		
PvdA-GL	5%	45%	47%	2%	1%
D66	2%	45%	51%		2%
Volt		46%	50%		4%

Bron: Ipsos I&O, 23 september 2024

Kiezers van NSC, CDA, VVD en SGP vinden overwegend beide belangrijk.

Opvallend is de verdeeldheid onder de NSC-kiezers: 57 procent vindt beide belangrijk, 29 procent laat de rechtsstaat prevaleren, slechts 12 procent vindt dat de meerderheid het voor het zeggen heeft.

5 Migratie en asiel

5.1 Typen migratie

We legden respondenten voor:

Het kabinet Schoof wil de immigratie naar Nederland verminderen. Er komen verschillende typen migranten naar Nederland.

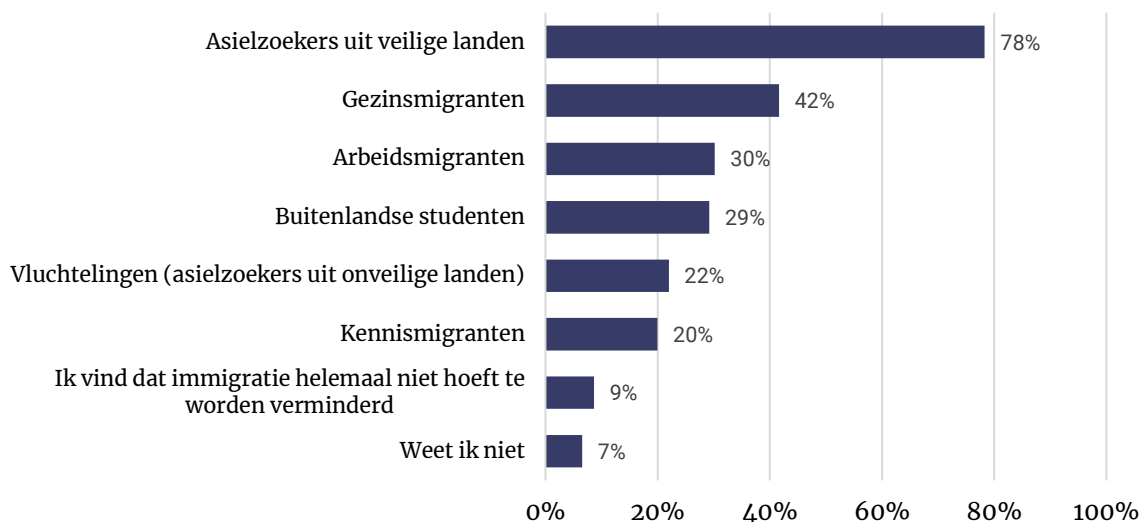
Op welk(e) type(s) migrant(en) moet het kabinet zich vooral richten om de immigratie te verminderen, vindt u? Of vindt u dat immigratie helemaal niet hoeft te worden verminderd?

Slechts 9 procent vindt dat immigratie helemaal niet verminderd hoeft te worden. Verder vinden kiezers dat met name de komst van 'asielzoekers uit veilige landen' verminderd moet worden. Ook in eerder Ipsos-I&O onderzoek van juni dit jaar zagen we dat 'immigratie verminderen' in de ogen van de kiezer vooral om asielmigratie (uit veilige landen) draait.⁶ Het aandeel dat vindt dat het kabinet dit vooral moet richten op vluchtelingen is beduidend lager (22%).

De afgelopen twintig jaar bestond het grootste deel van de migratie naar Nederland uit gezinsmigratie, arbeids- en kennismigratie en studiemigratie. Slechts 12 procent van de migranten kwam naar Nederland om asiel aan te vragen.⁷ Bovendien komt slechts een klein deel van hen uit veilige landen.⁸

Figuur 5.1: Op welk(e) type(s) migrant(en) moet het kabinet zich vooral richten om de immigratie te verminderen, vindt u? Of vindt u dat immigratie helemaal niet hoeft te worden verminderd?*

Meerdere antwoorden mogelijk. Basis: allen (n = 1.997).

*In de tabel op de volgende pagina zijn de mouse-over toelichtingen opgenomen die bij de antwoordopties werden getoond.

⁶ Zie: [Beperken migratie door EU: per saldo steun van rechts tot links \(VK III\) - Ipsos I&O Publiek \(ipsos-publiek.nl\)](#)

⁷ Zie: [Uitgelicht: Andere doelen, ander gebruik van cijfers | Feiten en cijfers over migratie | Adviesraad Migratie](#)

⁸ Zie: [COA - Is het waar dat veel asielzoekers uit veilige landen komen? | www.coa.nl](#)

Tabel 5.1: Mouse-over toelichtingen bij migratietypen

Antwoordoptie	Toelichting
Asielzoekers uit veilige landen	Migranten die asiel aanvragen en afkomstig zijn uit een land dat staat op de 'lijst van veilige landen van herkomst'
Gezinsmigranten	Migranten die naar een land migreren voor een partner en/of ouders
Arbeidsmigranten	Migranten die naar een ander land migreren met het doel daar te werken
Buitenlandse studenten	Migranten die naar een ander land migreren met het doel daar te studeren
Vluchtelingen (asielzoekers uit onveilige landen)	Migranten die hun eigen land verlaten uit vrees voor geweld of hun eigen leven
Kennismigranten	Hoogopgeleide migranten die naar een ander land migreren met het doel daar te werken

Kiezers van GroenLinks-PvdA, Partij voor de Dieren en Volt vinden het vaakst dat immigratie helemaal niet verminderd hoeft te worden, hoewel het ook bij deze kiezers om slechts circa een vijfde gaat.

Tabel 5.2: Op welk(e) type(s) migrant(en) moet het kabinet zich vooral richten om de immigratie te verminderen, vindt u? Of vindt u dat immigratie helemaal niet hoeft te worden verminderd?

Naar politieke voorkeur. Basis: allen (n = 1.997).

	Totaal	PVV	GL-PvdA	VVD	NSC	D66	BBB	CDA	SP	PvdD	FvD*	SGP*	CU	Volt
Asielzoekers uit veilige landen	78	91	65	92	93	82	92	87	80	58	96	92	83	54
Gezinsmigranten	42	72	14	57	40	24	58	51	37	25	83	38	15	20
Arbeidsmigranten	30	38	26	29	39	31	32	25	39	23	53	34	26	24
Buitenlandse studenten	29	34	23	31	38	25	33	31	37	25	43	44	44	20
Vluchtelingen	22	44	7	23	11	14	23	16	15	7	60	18	2	17
Kennismigranten	20	28	10	14	32	14	27	19	22	18	35	24	28	4
Immigratie niet verminderen	9	1	23	3	1	9	0	6	8	21	0	2	4	18
Weet ik niet	7	3	3	2	4	3	3	2	2	14	4	6	10	12

5.2 Houdingen en dilemma's

Stellingen vangen een issue in een enkele zin. Daarmee worden dilemma's rondom een thema beleidskeuze – een afweging van kosten en baten – niet expliciet gemaakt. In dit onderzoek hebben we een aantal stellingen in *split-run* voorgelegd. Daarbij werd de steekproef willekeurig in twee groepen verdeeld (beide substeekproeven zijn representatief voor de bevolking): de ene groep kreeg een 'basisstelling', de tweede groep dezelfde stelling waar nog een zinsnede aan is toegevoegd om een mogelijk gevolg van de stelling weer te geven. Bijvoorbeeld:

- 1 Het kabinet moet snel maatregelen nemen om asielmigratie te beperken
- 2 Het kabinet moet snel maatregelen nemen om asielmigratie te beperken, *ook als dat zonder akkoord van de Eerste en Tweede Kamer gebeurt*.

Hiermee testen we steeds het effect van het expliciete dilemma: in hoeverre verandert de steun voor een stelling door de extra informatie?

Steun voor asielmaatregelen daalt flink als parlement wordt gepasseerd

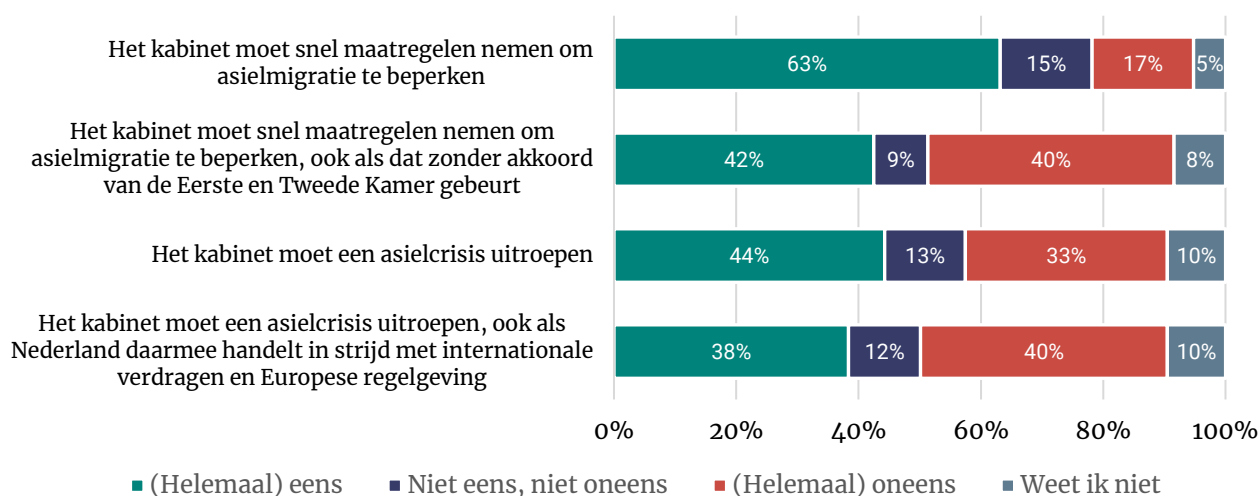
In het regeerprogramma is opgenomen dat het kabinet de asielsituatie in Nederland wil bestempelen als crisis en een beroep wil doen op de uitzonderingsbepaling van de Vreemdelingenwet. Dan kan het kabinet maatregelen nemen zonder dat de Tweede en Eerste Kamer zich daar eerst over uitspreken.

Bijna twee derde van de Nederlanders (63%) vindt dat het kabinet snel maatregelen moet noemen om asielmigratie te beperken; 17 procent vindt dat niet. Als we hieraan toevoegen '...ook als dat zonder akkoord van de Eerste en Tweede Kamer gebeurt' daalt die steun flink, naar 42 procent. Een even groot deel (40%) is het nu met de stelling oneens.

Het uitroepen van een asielcrisis steunt 44 procent van de kiezers. De toevoeging '...ook als Nederland daarmee handelt in strijd met internationale verdragen en Europese regelgeving' doet de steun (licht) dalen naar 38 procent.

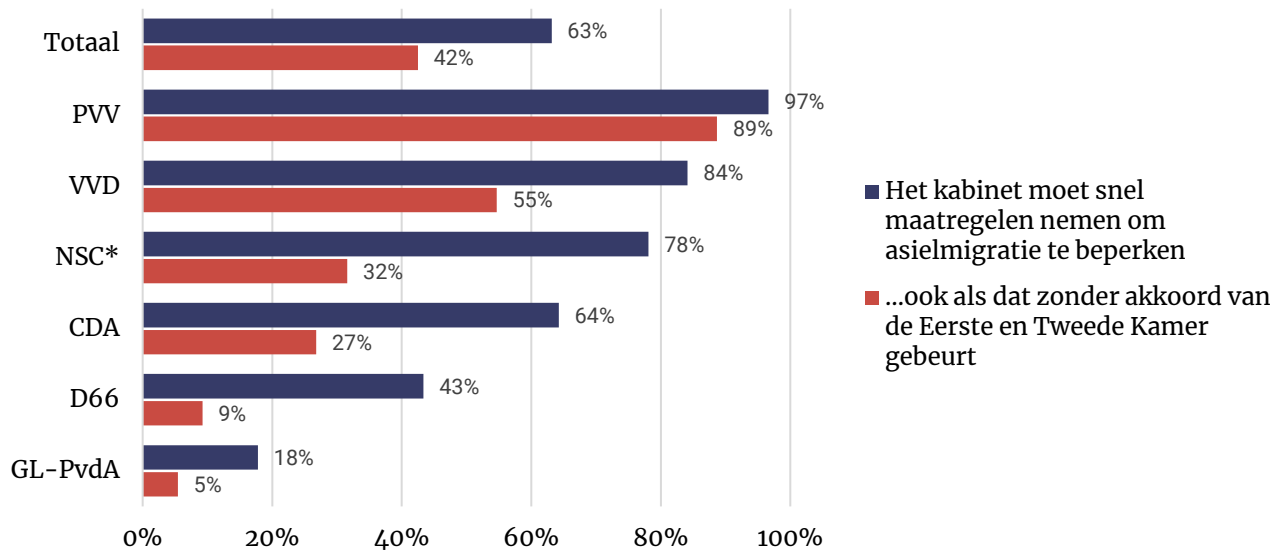
Figuur 5.2: In hoeverre bent u het eens of oneens met onderstaande stellingen?

Basis: allen (split-run: n = 1.038 en n = 959).

Figuur 5.3 laat zien dat met name bij kiezers van VVD, NSC, CDA en D66 de steun voor snelle asielmaatregelen afneemt als dat betekent dat het parlement zich er niet over kan uitspreken. Bij coalitiepartij NSC is die afname het grootst: van 78 naar 32 procent, een afname van 46 procentpunt.

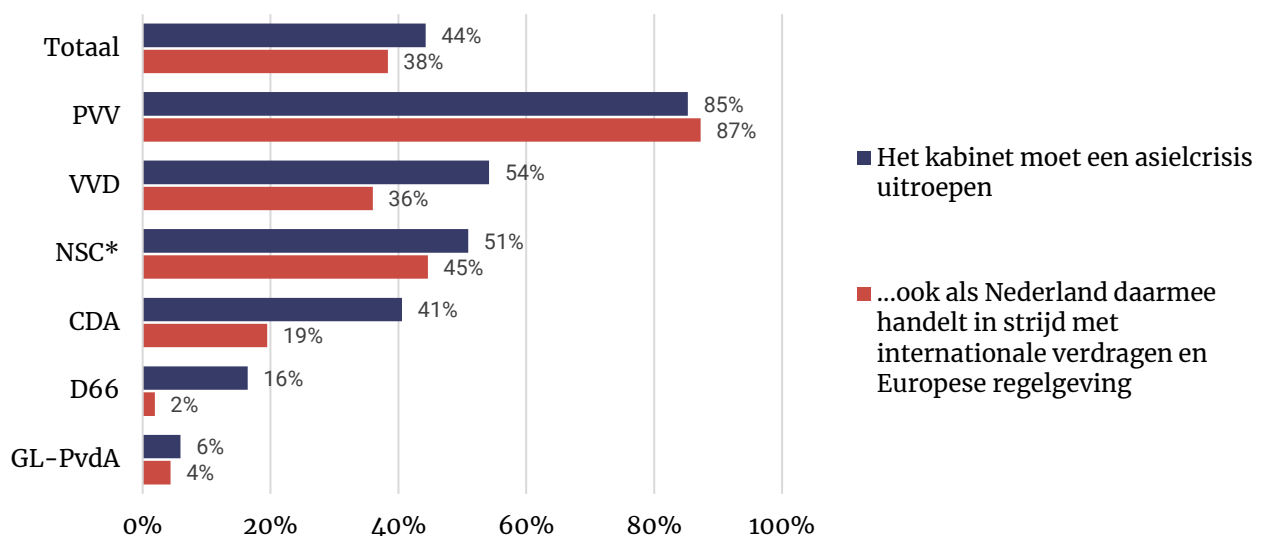
Figuur 5.3: Split-run stellingen over het snel beperken van asielmigratie, naar politieke voorkeur
 Getoond in de figuur: alleen % eens en helemaal eens. Basis: allen (split-run: n = 1.038 en n = 959).

*Indicatief vanwege een beperkt aantal waarnemingen (n < 50).

Wanneer we toevoegen dat ‘Nederland handelt in strijd met internationale verdragen en Europese regelgeving’, doet dat vooral bij kiezers van VVD en CDA de steun voor het uitroepen van een asielcrisis dalen.

Figuur 5.4: Split-run stellingen over het uitroepen van een asielcrisis, naar politieke voorkeur
 Getoond in de figuur: alleen % eens en helemaal eens. Basis: allen (split-run: n = 1.038 en n = 959).

Schenden van Europese regels schrikt weinig af

Over de stelling ‘De grenzen moeten dicht voor asielzoekers’ zijn Nederlanders verdeeld: 37 procent is het hiermee eens, 37 procent oneens.

Ook hier legden we aan de helft van de steekproef het gevolg voor: ‘...ook als Nederland daarmee handelt in strijd met internationale verdragen en Europese regelgeving’. Dit verandert het aandeel dat het eens is met de stelling nauwelijks (37% naar 35%). Wel verschuift een ook deel van ‘neutraal’ naar ‘oneens’.

Figuur 5.5: In hoeverre bent u het eens of oneens met onderstaande stellingen?

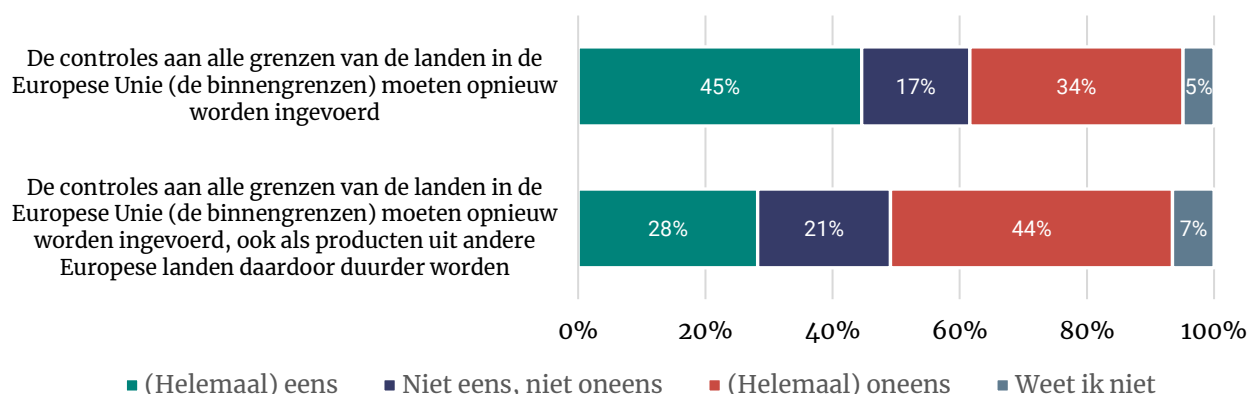
Basis: allen (split-run: n = 1.038 en n = 959).

Gevolgen voor de portemonnee lijken de Nederlander meer te raken. Ruim vier op de tien Nederlanders (45%) willen dat de controles aan de Europese binnengrenzen opnieuw worden ingevoerd – een plan waar PVV en VVD zich eerder positief over hebben uitgesproken.⁹ Met de toevoeging ‘...ook als producten uit andere Europese landen daardoor duurder worden’ daalt de steun naar 28 procent.

Figuur 5.6: In hoeverre bent u het eens of oneens met onderstaande stellingen?

Basis: allen (split-run: n = 1.038 en n = 959).

⁹ Zie: [PVV, VVD willen ook in Nederland snel grenscontroles invoeren, NSC terughoudend \(nos.nl\)](#)

Kiezers van VVD en PVV staan het vaakst achter het plan om weer grenscontroles in te voeren, maar zij zijn ook het meest gevoelig voor het gevolg dat producten daardoor duurder kunnen worden. Met name kiezers van de PVV steunen de grenscontroles dan minder vaak (-22 procentpunt), hoewel nog steeds de meerderheid het eens is met de stelling. Bij VVD-kiezers neemt de steun af van 53 naar 38 procent.

Tabel 5.3: Split-run stellingen over herinvoeren van grenscontroles, naar politieke voorkeur

Basis: allen (split-run: n = 1.038 en n = 959).

	Totaal	PVV	GL- PvdA	VVD	NSC*	D66	CDA
De controles aan Europese binnengrenzen invoeren	45%	79%	9%	53%	53%	18%	39%
...ook als producten uit andere Europese landen duurder worden	28%	57%	7%	38%	49%	6%	28%

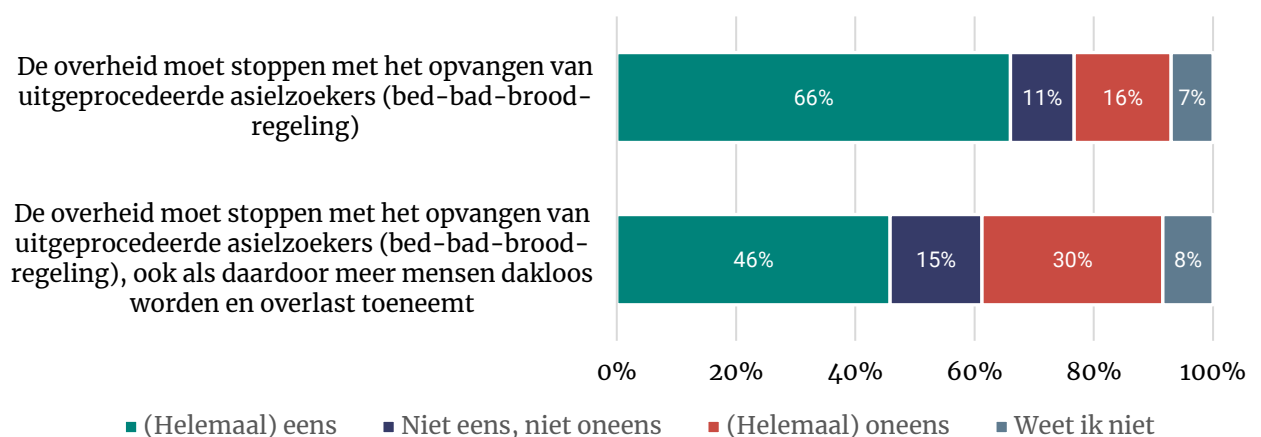
Minder enthousiasme voor afschaffen bed-bad-brood als dakloosheid toeneemt

Minister Faber van Asiel en Migratie gaat vanaf 2025 de financiering voor de bed-bad-brood-opvang, de opvang voor uitgeprocedeerde asielzoekers die nu nog in vijf gemeenten plaatsvindt, stopzetten.¹⁰ Twee derde van de Nederlanders (66%) kan zich hierin vinden en vindt dat de overheid moet stoppen met deze opvang; 16 procent vindt dat niet.

Echter, deze steun daalt als duidelijk wordt gemaakt dat hierdoor de dakloosheid (en daarmee overlast) kan gaan toenemen. Nu vindt 46 procent dat de overheid moet stoppen met bed-bad-brood, het aandeel dat het oneens is met de stelling verdubbelt (16% naar 30%).

Figuur 5.7: In hoeverre bent u het eens of oneens met onderstaande stellingen?

Basis: allen (split-run: n = 1.038 en n = 959).

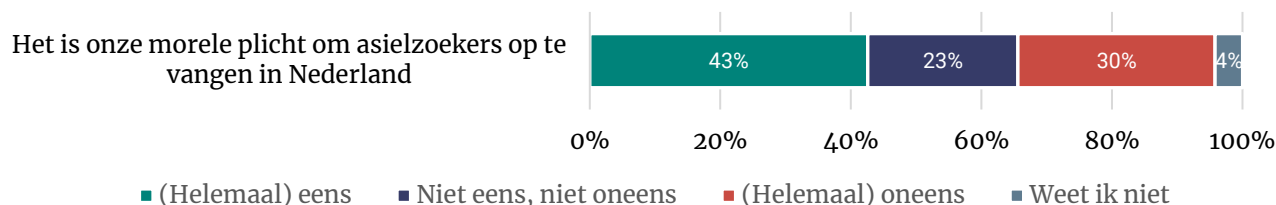
¹⁰ Zie: [Faber schrapt financiering 'bed-bad-brood', gemeenten vrezen overlast en onveiligheid \(nos.nl\)](#)

Opvang van asielzoekers steeds minder gezien als 'morele plicht'

Vier op de tien Nederlanders (43%) vinden het een morele plicht om asielzoekers op te vangen in Nederland. Dit aandeel daalt: in oktober 2023 vond nog 50 procent dat dit 'onze morele plicht' is.

Figuur 5.8: In hoeverre bent u het eens of oneens met onderstaande stellingen?

Basis: allen (n = 1.997).

In 2015 en 2022 onderzochten we een andere variant van deze stelling: 'Het is onze morele plicht om asielzoekers fatsoenlijk op te vangen in Nederland'. Destijds konden (ruim) zes op tien zich hierin vinden.

Tabel 5.4: Stellingen over 'morele plicht', sinds 2015

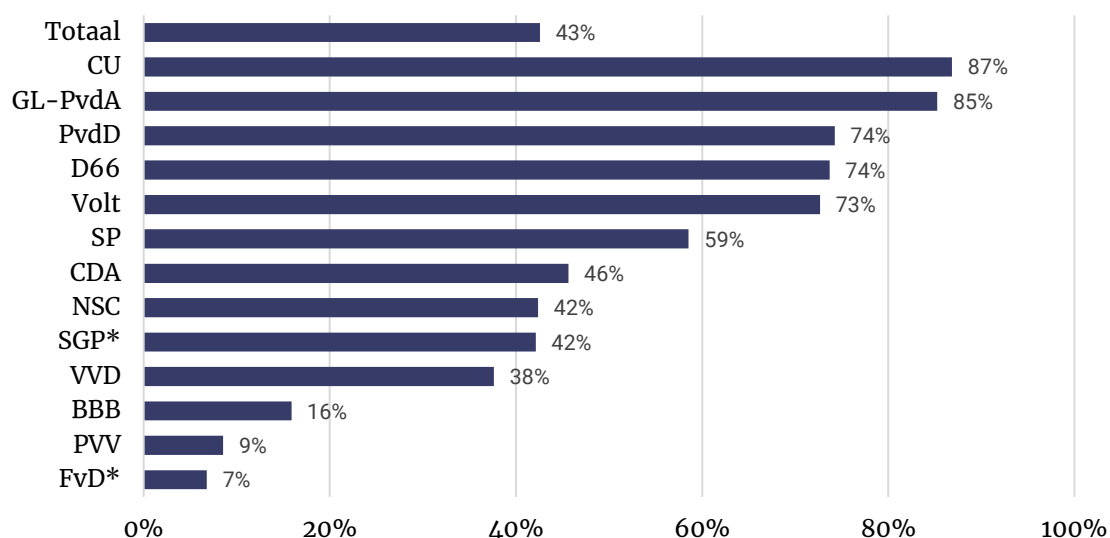
Getoond in tabel: alleen % eens en helemaal eens.

	2015	2022	2023	2024
Het is onze morele plicht om asielzoekers fatsoenlijk op te vangen in Nederland	65%	60%	*	*
Het is onze morele plicht om asielzoekers op te vangen in Nederland	*	*	50%	43%

Onder kiezers van alle linkse en progressieve partijen vindt een meerderheid dat het onze morele plicht is om asielzoekers op te vangen. Bij kiezers van coalitiepartijen VVD en NSC gaat het om ongeveer vier op de tien, bij BBB en PVV ligt dit aandeel flink lager.

Figuur 5.9: 'Het is onze morele plicht om asielzoekers op te vangen in Nederland', naar politieke voorkeur

Basis: allen (n = 1.997).

*Indicatief vanwege een beperkt aantal waarnemingen (n < 50).

6 Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek vond plaats van vrijdagmiddag 20 tot maandagochtend 23 september 2024. Er was geen opdrachtgever. In totaal werkten 2.024 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan dit onderzoek. De steekproef is grotendeels getrokken in het I&O Research Panel. Een deel (n = 257) deed mee via PanelClix. Dit zijn voornamelijk jongeren, lager opgeleiden en respondenten met een niet-westerse achtergrond.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in november 2023. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard (CBS). Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een steekproef van n=2.000 en een uitkomst van 50 procent is er sprake van een foutmarge van plus of min 2,2 procent.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselechte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). Het I&O Research Panel werkt met een spaarprogramma, waarbij deelnemers punten sparen afhankelijk van de lengte en complexiteit van de vragenlijst. Deze punten kunnen later worden ingewisseld voor Bol.com-tegoed of een donatie aan een goed doel.

Ipsos I&O Publiek

Ipsos I&O komt voort uit het recente samengaan van I&O Research en Ipsos. Ipsos I&O Publiek is het grootste onderzoeksbureau voor overheid en non-profit (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2022). Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Ipsos I&O Publiek werkt voor overheids- en non-profitorganisaties.

Ipsos I&O is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR-gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. Ipsos I&O is ISO 9001-, ISO 20252-, ISO 27001-, ISO 27701- en NEN-5710 gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 20252-Annex A gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.

Contactgegevens

Ipsos I&O Enschede

Zuiderval 70

Postbus 563

7500 AN Enschede

053 - 200 52 00

KVK-nummer 08198802

info@ioresearch.nl

www.ioresearch.nl

Ipsos I&O Amsterdam

Piet Heinkade 55

1019 GM Amsterdam

020 - 308 48 00

info@ioresearch.nl

www.ioresearch.nl